

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

DESPRÉS DE L'ÉPOCA HEROICA

Retorn a la normalitat

Quan Francesc Macià fou elegit President de la Generalitat de Catalunya, ja feia temps que, de fet, i per consentiment universal del poble, ocupava aquest càrrec. La seva elecció, doncs, fou formulària i, fins a cert punt, sobrerera. Macià fou el primer president de la Generalitat, però les primeres eleccions normals de president són les que s'han celebrat aquests dies: d'elles n'ha sortit el nom de Lluís Companys.

Ell és el segon president de la Generalitat i el primer de la sèrie que té l'executòria del Parlament i no d'una manera anterior i superior del poble, com el seu antecessor. I tot el que tingueren les eleccions anteriors d'excepcional i de revolucionari ho tenen aquestes de corrent i legal.

D'ací ve el desengany d'algunes persones. Pensaven que el cas present s'havia de resoldre com el d'abans, d'una manera extraordinària; i no s'han adonat que allò que precisament interessa és la implantació d'una normalitat. I en l'avenç, que ens ocupa la normalitat vol dir la intervenció absoluta i exclusiva del Parlament de Catalunya.

Després de segles de règim monàrquic encara estem avesats a creure que tot el país ha de recolzar damunt d'un personatge ritual al capdamunt, dotat de virtuts taumàtúrgiques i prescindint de fórmules reglamentàries. Entre ell i el poble, en col·loqui sentimental, tot s'adoba i tot es trampeja.

Doncs bé; enfront d'aquesta concepció monàrquica — i, a estones, anàrquica — la democràcia oposa l'imperi de la llei i, segons ella, el Parlament representa el poble i no hi ha més sobirania que aquesta delegada. I, en el cas concret de Catalunya, el president de la Generalitat, cap d'un poder executiu, ha d'ésser emanat del Parlament i, com a conseqüència, coherent amb la composició de la massa parlamentària.

Tot el que sigui, a Catalunya, normalitzar, desfer el caos sentimental, per sublim que sembli, ens apar un encert. Per això, tot i reconeixent la noblesa de mires que ha dictat a més d'un ciutadà el desig de veure elevat a la presidència un personatge per damunt dels partits, hem de confessar que, examinades les coses a fons, és preferible que el Parlament s'hagi fixat en l'única figura possible dintre una lògica parlamentària: la de Lluís Companys.

Sembla, també, que el nou president exercirà les seves funcions de cap del poder executiu, sense delegar-les. Valdria la pena d'intentar refer la moral del Parlament català. La delegació de poders ofereix molt d'avantatges; però, en canvi, sempre enerva poc o molt l'energia del Parlament. Per un interval de temps seria desitjable la no-delegació dels poders presidencials.

Més tard, per tal d'estalviar la Presidència del desgast inevitable que experimenten els governants enmig dels debats i lluites parlamentàries, el president podria delegar. Un cop orientat i reforçat el Parlament, desapareixen les raons que fan aconsellable una intervenció enèrgica i directa de la més alta magistratura en persona.

Si l'Honorable President Lluís Companys (home, con molts, discutible, és cert; però d'innegable visió del moment polític), sap aconseguir la unió de les esquerres de Catalunya, serà un gran bé per la nostra auto-

nomia, per a la República, que tindrà una base ferma de la idea democràtica i, àdhuc, per l'educació política de tots els catalans, els quals, a força de veure les esquerres desunides i combatent-se, acabaria per identificar el nom d'esquerra amb el pur desori. No res menys, una aportació de vida nova a l'esquerrisme un xic resclosit i desgavellat del nostre jove Parlament no estarà de massa.

Segons alguns rumors, aquesta unió circumstancial tindria, entre altres, un resultat

Lluís Companys

definitiu que donaria un gran tomb a tota la vida política del país. La implantació, per llei del Parlament català, del sistema de representació proporcional en la seva forma pura. Això acabaria d'orejar l'ambient i faria desaparèixer, amb els grans partits sense estructura, l'únic obstacle de les democràcies íntegres: la tirania de les masses, que, quan hom empra un sistema electoral defectuós, és inevitable, i tan injusta, ben mirat, com la dels individus.

Tal és, ens sembla, el punt de vista més objectiu, estrany a tot interès de partit, que s'ha d'adoptar davant aquest fet transcendental de l'elecció de nou president de la Generalitat de Catalunya.

De Dijous — a Dijous

Fa pocs dies, Carles Soldevila — que, com tantíssims altres ciutadans ha tingut ara, en ocasió de l'exposició monogràfica de la taula parada, ocasió de visitar el Palau Planàs, de porta misteriosament tancada sempre — es planyia del perill més o menys imminent de desaparició de què estan amenaçats els palaus, els pocs palaus que hi ha a Barcelona.

Afegim als seus els nostres planys, que aniran acompanyats segurament dels de totes les persones que estimen la ciutat, perquè els palaus, encara que de vegades siguin d'un gust discutible, donen to i caràcter a una ciutat que, com la nostra, té un llarg passat i hauria de tenir uns aires de capital que no faran pas gran cosa per a donar-li els grans immobles de pisos de lloguer tal com encara s'estilen.

Es clar que a Barcelona tenim palaus i, moltes vegades, no els sabem valorar, com per exemple el de la Virreina, que ja ens hem avesat a veure envaït pels comerços més pintorescos però més poc decoratius.

Un dels edificis particulars de més solta de Barcelona, que dona caràcter a un tros de Rambla, és l'antic Palau Moya, que després passà a ésser del marquès de Comillas i del qual és ara propietari l'hereu d'aquest, l'ex-alcalde de la ciutat senyor Joan Antoni Güell i López. A propòsit d'aquesta casa, amb el seu jardí que dona a la Rambla, amb una barana i uns gerros que motivaren una vegada un espiritual comentari de Francesc Pujols, el bon barceloní s'alarmà, fa uns quants mesos, perquè corregué la notícia, no mancada de fonament, que aquella paret del jardí, tan austera i tan digna (tret dels períodes electorals), anava a ésser convertida en una gegantina virolada cartellera d'anuncis. Aquest dissortat projecte no tirà endavant; però el bon barceloní torna a tenir motius d'alarmar-se, perquè ha vist davant d'aquella paret una bastida, i al cap de poc temps un portal hi era obert.

Es tracta potser del projecte, del qual donà compte MIRADOR fa prop de tres anys, quan el propietari de la casa ocupava l'alcaldia, d'obrir una passadissa que contribuís a descongestionar el trànsit per aquell lloc, el més escanyat de la Rambla?

Fou aquesta una de les conjectures — la més favorable — feta en iniciar-se aquestes obres. Però ahir llegíem un article de l'amant Joan Sacs, defensor incansable dels interessos urbanístics i altres de la ciutat, pel qual ens assabentem que no hi ha res d'allò, i que l'Ajuntament, amb una deixadesa gens nova i plenament d'acord amb la desastrosa administració d'aquests dos darrers anys, no ha fet cas de l'oferta de l'ex-alcalde, perdent així una ocasió de millorar un indret de la ciutat, ja que s'establia el compromís de no alterar l'edifici i de fer alguna altra obra beneficiosa en aquell lloc.

Però no és això el més greu, sinó que, segons denuncia el mateix caríssim company, una entitat comercial adquireix el jardí del Palau Moya per a bastir-hi uns magatzems de venda, a quatre passes del solar esbaldrat que havia ocupat El Siglo!

No tenim res de socialistes, però creiem que els drets de la propietat cal que alguna vegada siguin objecte de limitació. I, així i tot, si aquesta malaurada idea es realitza, no en donem tota la culpa al propietari de la casa, sinó més encara a aquest Ajuntament que en més de dos anys i mig no ha fet res de bo per la ciutat. — C.

Any VI. Núm. 257 - Barcelona, dijous, 4 gener de 1934

El senyor Cambó es mostra optimista envers la República. Valga'ns Déu, què passarà?

MIRADOR INDISCRET

El darrer disgust d'En Marsillach

Un dia d'aquests, el periodista Marsillach, catalanòfob professional, es dedicava, enmig d'un petit grupet situat a la biblioteca de l'Ateneu, a criticar asprament la tasca del president Macià.

—Calieu, home — l'interrompé un dels oients —. Per l'agraïment que li hauríeu de tenir perquè us donava tema per als vostres articles, us hauríeu de moderar una mica, ara que és mort.

—Es l'últim disgust que m'ha dat — replicà Marsillach —; per això m'exclamo.

Matisos?

En una part de la ressenya que *La Veu del Vespre* donava de l'enterrament de l'honorable President de Catalunya, vam llegir-hi:

«També hi havem vist don Francesc Cambó i els senyors Ventosa i Calvell, Duran i Ventosa, Pellicena, etc.»

Segons veiem, o bé Francesc Cambó no és senyor o bé els altres prohoms de la Lliga no tenen encara prou categoria per atribuir-los un tractament que vesteix tant...

L'humanista

Del seguici fúnebre del president Macià, una cosa que féu mal efecte fou la indumentària mal combinada que portava el senyor Joan Estelrich.

Duia un formidable vuit reflexos que per ell sol ja quedava bé, però que acompanyat d'una bufandeta blanca i d'un abric de color de terra, contribuïa a fer un conjunt desguatarrat.

Molta de gent s'hi devia fixar i devia fer els seus comentaris. Cap però segurament com el que féu un veí nostre, sense gaire solta si es vol, però d'una autenticitat garantida. Digué:

—Caram, noi, si Sòcrates el veïes! I el que va dir això no feia pas cara d'intel·lectual.

Interpretacions

S'ha comentat molt una frase atribuïda a l'honorable President de Catalunya a l'hora de morir. Precisament, els últims mots que pronuncià: «Ara sí que tot se'n va a rodar.»

Hi ha qui vol veure en la dita frase una profètica visió del que serà l'Esquerra Republicana dintre de poc temps.

Altres, aquests precisament militants de l'Esquerra, ho han interpretat diferentment. I, en la seva interpretació, davant les properes eleccions del dia 14 d'aquest mes, s'han posat a treballar que és un gust...

Hagiografia

Per les Rambles, anava desfilar la comitiva fúnebre des de feia dues hores...

Una nota, enfilada dalt d'una de les antigues parades de la Rambla de les Flors, en veure venir per la Rambla del Centre una colla de banderes vermelles i verdes, digué:

—Quantes banderes! De quin sant deuen ser?

Un jove que llavors s'esqueia a passar pel seu davant, contestà:

—Són de Sant Companys, patró dels rabassaires.

Sense irreverència

Com aquell joglar del conte d'Anatole France que, en lloc de resar per no saber-ne, palesava la seva admiració a la Verge fent tombarelles al seu davant, vam sentir una bona dona de Mataró que expressava així el seu sentiment pel traspàs del finat Pre-

sident de Catalunya, el qual acabava de veure al saló de Sant Jordi:

—He estat tres hores fent cua, però s'ho està estaliant o m'heu dit que no? I aleshores una cosa semblant! M'ha agradat molt, molt...

Ganes de dar-se importància

Dimarts a la tarda, els reporters que fan informació a la Generalitat es varen trobar, sorpresos, que el senyor Pich i Pon s'esperava:

—Cridat a consulta, don Joan?

—Sí. El fet semblà una mica estrany, tot i que algú recordà que el senyor Companys, ja abans de la República, havia dirigit un setmanari que sortia de can Pich.

Naturalment, els periodistes no s'oblidaren d'interrogar el president:

—El senyor Pich i Pon ha estat cridat a consulta?

—No — féu el senyor Companys —. No hi havia pas motiu.

—Es que ell ens ho ha dit.

—Doncs s'ha equivocat.

Piquiponiana

No sabem si és veritat. Ens ho han contat així, naturalment, exagerant una mica. Diu que En Pich i Pon, en ésser-li conferit el càrrec que ara té, es va espantar extraordinàriament.

Allò de «marina civil» li sonava com a poc concordant amb el culte a Sant Pançràs i l'home presentava les seves dificultats.

Calgué fer-li veure que no existeix una «marina catòlica».

Un defensor de la moral

Un acreditat establiment barceloní dedicat a la venda d'exposicions d'art, guarneix sovint els seus aparadors amb originals o reproduccions. Fa poc, el seu propietari va rebre la lletra següent:

«Señor Propietario del Bazar de pinturas del Paseo de Gracia número 34.—Muy señor mío: —Noté ayer que dos niños miraban con fijeza y con malsana intención las estampas de mujeres desnudas y la escultura provocativa de su bazar del Paseo de Gracia Pinacoteca rotulada, y me causó honda pena y recordé la sentencia evangélica del Señor: Ay del que escandalizare a los niños, más le valiera no haber nacido!— Realmente las mencionadas estampas y la escultura deben retirarse pues son peligrosas bajo el punto de vista tan importante de la moral. —En la confianza que las mandará retirar de Vd. S. S.— Un padre de familia (aquí una signatura ininteligible).»

Les estampas eren unes meravelloses litografies franceses i l'escultura una obra de Dunyach.

Influències

Quan us disposeu a entrar a visitar a l'Exposició del Nu, remarqueu un visible interès de l'home del guarda-roba a alliberar-vos de l'abric i el capell.

Algú, a propòsit d'aquesta acurada atenció a alleugerir-vos d'indumentària, deixà anar aquest comentari:

—Trobo que aquest guarda-roba honora esplèndidament aquesta exposició.

Els maliciosos

Un visitant de l'Exposició del Nu, cansat de voltar per la sala, s'asseu en un dels bancs confortables que hi ha hagut cura d'instal·lar en aquell soterrani ferroviari. Com que davant d'ell, naturalment, coincideix un nu magnífic, l'apacible visitant resulta indiscretament abordat per un amic amb aquesta exclamació:

—Ah, grandíssim nudista!...

Tendresa

L'obra que exposa Grau-Sala a l'Exposició del Nu és la resultant d'allò que hi ha crítics que en diuen una simfonia de blau cel i rosa.

—Els colors de la innocència... — li agrada al pseudo-íngenu Grau-Sala que comentin els seus amics.

Un cas d'apendicitis moderna?

Dissabte passat el pintor Grau-Sala va veure's tot de sobte atacat per un fort dolor a la regió abdominal que li féu abandonar precipitadament la penya que es celebrava al Círcol Artístic, per anar a cal metge. Un dels que es va quedar a l'esmentat Círcol, apuntà:

—Potser és un atac d'apendicitis!

Un dels altres tertulians respongué:

—I ca! Si el dolor el té al costat esquerre, com vols que sigui apendicitis?

—Oh ja veuràs — conculgué el primer — tractant-se d'En Grau-Sala no cal fer-ne gaire cas. Tot podria ésser!

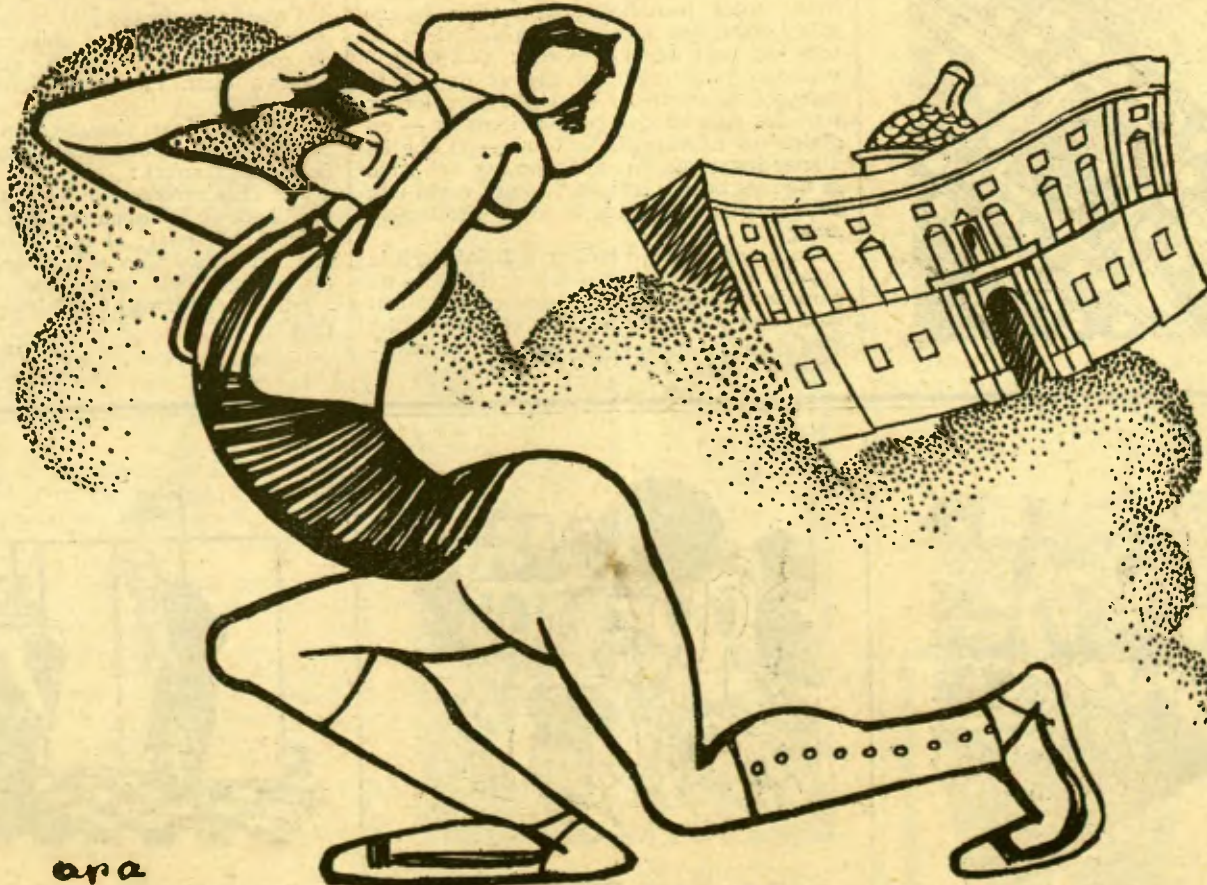
En nits així, no ve d'un pam

Era una d'aquestes nits de Nadal o Cap d'Any, en les quals àdhuc les persones més serioses no tenen gaires escrúpols a fer una mica el boig.

El local, un lloc d'esbargiment nocturn, posem-hi la Bodega del Colom, on en ocasions així han de ficar-hi els clients amb calçador.

En una taula, un home del qual no es pot dubtar que hagi deixat d'ésser catalanista un sol moment de la seva vida, saluda afectuosament un regidor radical que acaba d'entrar.

—En nits així, fins es pot saludar un radical — explica als seus companys, estranyats d'aquesta cordialitat.

ara

EL SOMNI D'UNA NIT D'HIVERN

—Em pensava que havien elegit En Puig i Cadafalch!

A la pàg. 2: El pobre tren de Flassà a Palamós, per Manuel Amat.

A la pàg. 3: Quinze anys de democràcia, pel Dr. Ctibor Medvedek. — Ha mort el Gran Lama del Tibet, per Miquel Capdevila.

A la pàg. 5: De teatre català. Punts de vista, per Carles Capdevila.

HA PARAT DE RODAR

El pobre tren de Flassà a Palamós

Tothom s'hi veu amb cor. Un cop d'ull ràpid a la migradesa dels seus vagons, a la manifesta desproporció de la xemeneia de la màquina i a la filosòfica resignació amb què empleats i passatgers s'hi encabeixen, i, no falla, deixareu anar aquesta exclamació entre irònica i escèptica:

—I d'això en diuen un tren?
Si al pobre tren de Flassà a Palamós, com als personatges de les faules, li fos concedida la gràcia de la paraula, segurament dissimularia unes llàgrimes d'aigua bullent, se li estroncaria el fumós respir i amb humilitat emocionant declararia a mitja veu:

—Tan risible com us sembli, però sóc un tren.
I tindria tota la raó. És un tren amb tradició, inquietuds, alegries, volatadissa de coloms, rams de lloer i totes aquelles coses que vénen a recolzar-se en un eix central d'on neixen les més o menys solemnes pàgines de la història. La història d'aquest tren és pintoresca com ell mateix. Sembla que un dia va arribar a l'Empordà un personatge belga, trempat, afeble, la butxaca i la petaca sempre obertes a tothom. Aviat parlà una llengua de la seva invenció en la qual treien el nas el català, el castellà i el francès amb una absència d'accentos i un estalvi i trabu-cament de mots que divertia més que no pas assabentava. Per exemple, d'aquest belga, anomenat *Mussiú Jan*, obtingué una certa celebrat aquesta frase:

—Las galinas se m'han tornat totes locas.
I bé; *Mussiú Jan* fou el veritable constructor del tren de Flassà a Palamós, i això que diuen que aquest decidí i simpatí personatge era del tot analfabet. Quan el tren hagué recorregut triomfalment per primera vegada aquelles terres empordaneses, xiulant a cor que vols i amb un carregament de lloer que enamorava, *Mussiú Jan* ja no tingué esma ni pit per abandonar l'Empordà i sobretot els empordanesos i no parà fins a convertir-se en propietari d'un cafè-restaurant de Palafrugell que sembla que anà —per dissort del seu amo— força abundant de clientela. I parlem de dissort perquè el *Mussiú* solia acompanyar en menges i begudes els capricis més ben pagats de la seva clientela.

Quant al tren, anà tirant bastants anys a mans d'una companyia la qual més aviat pagava els accionistes amb llàgrimes i prometençes que no pas amb grapadets de moneda. Així i tot arribà un instant en què calgué suspendre el seu funcionament i es vies restaren uns quants anys rovellant-se de tristesa.

Després tornarà a rutllar pobret i alegret, sota els auspicis de Ferrocarrils Econòmics Espanyols, aquí caic i allà m'aixeco, fins que, des de fa uns quants dies, ha deixat d'anar del tot.

L'automobilisme ha igualat les més remotes possibilitats al tren de Palamós a Flassà. Al costat d'un autòmnibus que llisca brunzent carretera enllà, tot embolicat de pols, aquest tren agafa unes característiques tor-tuguesques que deixen desolats els pocs passatgers que s'hi confien. Llavors us sembla veure el fantasma del Progrés drecar-se sarcàstic davant del ventre diminut de la locomotora i esclafir en una sorollosa i despietada rialla.

El primer tast com a passatger d'aquest famós tren empordanès el vaig fer, aquest estiu, de Palafrugell a Palamós: Eren aproximadament dos quarts de nou del vespre.

La sala d'espera de l'estació de Palafrugell tenia una claror groga i desmaiada. Hi havia tres passatgers esperant amb una resignació magnífica. Sobtadament varen trencar el silenci claustral de la sala d'espera uns quants marrecs espellifats, renegaires com un oriol, els cinc dits del peu a fora de l'esperdenya rebentada. El més vell dels passatgers va aixecar el cap del damunt la corba del bastó, va engegar un renec i amenaçà amb la cara contreta:

El tren a Palafrugell

—Ja us f... el quefa si ve!
Els marrecs de moment no en varen fer cas, però uns quants segons després, possiblement obeint l'instint de conservació, fugiren com un vol d'orenetes.

Quan la son mig havia aclucat els ulls dels que s'esperaven, es va sentir un esbufec sincopat que s'acostava lentament. Varem sortir a l'andana i, efectivament, el tren acabava d'arribar. Aquest tren, vist a les fosques, amb la misèria de llum que exhalen els seus vagons de film de Buster Keaton i els dos o tres passatgers que habitualment transporta, té alguna cosa de tren de parc d'atraccions i és una estampa retrospectiva de primer ordre. L'avis de sortida del cap d'estació és correspost generosament per la màquina, la qual engega un xiulet agut d'una petulància deliciosa i comencem a tron-tollar via enllà. Un cop acostumat a la semi-obscuretat de vagó, m'entretinc descobrint els rètols que el decoren. El més gros de tots, un avverteix prèviament que «*Es peligroso asomarse por las ventanass*». Evidentment la Companyia ja sap el que es fa, puix si us aficionàveu massa a treure el cap per la finestra és gairebé segur que aquella exhibició de lentitud us faria perdre les ganes de repetir el trajecte.

Un viatjant correctíssim i simpatí ens assabenta que aquell matí, una guspira de la màquina, a la sortida de La Bisbal, havia començat a encendre un vagó de palla. Afortunadament el revisor, fent gala d'unes magnífiques dots olfactives, havia copsat la pudor de socarrim, féu un crit al maquinista i el foc pogué ésser sufocat. Aquest tren de Palamós en matèria incendiària porta batuts infinitat de rècords. Les guspires que

dispara pel camí, sembla que li han sortit caríssimes, ja que són molts els pagesos de l'Empordà que han vist convertits llurs pellers en un munt de cendres gràcies a l'escampall pirotècnic d'aquest tren inefable.

Ara passa una fresqueta tonificadora i el comboi, protegit paternalment per la baixada, avança amb un delit que no el caracteritza. El far de Sant Sebastià, des del cim de la seva muntanya, va picant un uller constant i porfidiós a totes les barques i

nes. En el film *Romy*, si no recordo malament, hi havia una escena en què un maquinista esguardava desesperat el rellotge, temerós d'arribar a casa i que la seva muller ja hagués infantat. I la màquina s'adheria al neguiteig del maquinista amb un acompanyat esbufec: «Arribaré tard! — arribaré tard! — arribaré tard! — arribaré tard! — et-cètera, etc.»

El tren de Palamós més aviat sembla lamentar-se, amb franquesa empordanesa: «No puc més! — no puc més! — no puc més! — etc., etc.»

De dalt el tren — benaurada lentitud en aquests moments! — el paisatge us impressiona pausadament, com si l'anéssiu gustant a petites glopades. Ara una pineda que dibuixa fines caligrafies d'ombra damunt del passadís del vagó, ara una masia amb la portalada oberta com una boca admirada davant del camp de moresc molt espigat, el grup d'alzines sureres que us desvetllen la sensació, entre dolorosa i grotesca, que uns sàdics gitanos les han agarçonat lamentablement.

A Palafrugell recollim aquella mitja dotzena de passatgers, dones amb cistells i gent del país amb la vareta de picar les anques del bestiar i crear una certa atmosfera pels mercats. Camí de La Bisbal el sol esdevé aplanador i la gent en fa les consabudes exclamacions. De tant en tant, un turisme rípolinat ens passa pel costat tot dedicant-nos uns tocs de clàxon que distreuen enormement els que ens juguen aquesta innòcua passada. En una pujada observo els esforços desesperats d'un ciclista que pretén aconseguir-nos. Ho fa aviat i quan jo creia confirmades les meves suspicacions de veure'l aferrar-se a la barana del darrer vagó per tal d'estalviar-se esforços i suades, el ciclista ens passa davant i el perdem de vista. Aquesta escena del ciclista em dona la idea justa de la velocitat que presumim en aquests moments del viatge.

Després d'una parada motivada per un clergue amb para-sol de color de cendra, ja no ens aturem fins a La Bisbal.

De La Bisbal a Flassà el paisatge decau una mica i s'industrialitza lamentablement en el sentit de la publicitat intercalada als camps llaurats i a les parets de les masies. Sota uns porticons d'una autèntica masia catalana, un anunci us cau com una solemne patacada al clatell: «*¿Es usted diabético?*». Si? ¿Pues por qué no usa el jarabe del Dr. ...? El turisme no podria preocupar-se d'aquests exabruptes indecorosos?

Flassà em sembla que no posseïx cap recurs important per a embadaliment del neòfit. Unes teulades, unes cases, els cafès, les rivalitats que suscita l'existència de més d'un cafè i aquella importància «de més a més» que li proporciona ésser punt d'enllaç amb els ferrocarrils que van a França. Aquesta, almenys, és la impressió que treu de Flassà l'home que baixa del tren de Palamós per a esperar-ne un altre, aquesta vegada un tren «de debò».

A propòsit de l'eterna i inguarible parsimònia del tren de Palamós s'han cunat històries exagerades. Hi ha per exemple aquella de la vaca entossudida al bell mig de la via, impertorbable a la cridòria dels passatgers, revisor, fogainer i maquinista. Finalment algú salta del vagó i amb un feix d'herba tendra i una certa noció del toreig aconseguix fer desistir la vaca de la seva aclaparant tossuderia. El tren repren la marxa, però uns quants quilòmetres més amunt una nova interrupció a la via torna a paralitzar el comboi. En arribar a aquest punt dolç de la narració hom demana a l'auditori:

—I sabeu de què es tractava?
—D'una altra vaca! — respondrà amantent algú.

—Doncs no, senyors — és la resposta —. Senzillament: es tractava de la mateixa vaca d'abans.

Si bé totes aquestes narracions són gratuïtes, sembla que durant el temps de la guerra algú havia baixat a col·laborar en les tasques altruistes d'arreglar un feixet de lleinya per a la màquina desmaiada i anar a peu en els moments més forts de la pujada. Malgrat totes aquestes facècies, veridiques o no, l'empordanès estima el tren de Flassà a Palamós amb un amor respectuós i gairebé filial. Si li dieu que és un tren petit, us respondrà que ja n'hi ha prou; si li afegiu que corre poc, us recordarà amantent que aquí arriba primer s'escanya darrer, i si encara us sentiu amb gosadia per a fer-li comprendre que la confortabilitat hi és negligida en grau superlatiu, voldrà oblidar-ho i tractarà de conformar-se'n alegant que molt pitjor s'anava quan el viatge s'havia de fer en tartana.

A les estacions d'aquest tren heroic hi ha a la cartellera d'observacions aquest magnífic encapçalament:

«*1. Els rellotges de les Estacions senyalen l'hora de l'Europa occidental.*»

Això és veritat; i el que passa — i que el bon empordanès no se'n ofengui — és que els rellotges dels maquinistes més aviat es regeixen per l'horari variable de les circumstàncies.

MANUEL AMAT

LAPERITIV

Poesia i política — Encara que sembli paradoxal, jo crec que la poesia és l'única força que hi ha en totes les coses d'aquest món que determina l'interès i la passió dels homes. Com més carregat d'electricitat poètica és un element d'aquells que serveixen per omplir la nostra vida, més gran és la seva virtut de fascinació i d'absorció de la nostra energia sentimental.

Jo crec que la política interessa tant i abassega tant, perquè la política porta una terrible força creadora de somni que és exactament igual que una força creadora de poesia. Tant l'actor com el espectador de la política, encara que es facin la il·lusió de la més estricta lògica, del càlcul més glacial, estan posseïts per la febre que produeixen els imponderables, aquesta força oculta del Destí, sense la qual la política perdria tota mena d'interès, perquè deixaria d'ésser poesia i deixaria d'ésser somni.

En el món corrent, en les converses usuals dels homes, no és fàcil que obtingui una majoria d'adeptes la idea de la importància de la política com element poètic. Però encara que la humanitat visqui distreta sobre aquest punt, encara que la gent no s'adoni de la veritable essència de la política, la política continuarà essent, fins a la consumació dels segles, somni i poesia, continuarà essent aquella mena de foc impalpable que crema generacions i generacions sense que elles se n'adonin.

Els magnífics pedants enamorats de la lògica diuen, per exemple, entre altres coses, que la política és l'art de regir els pobles. Distingeixen entre la bona i la mala política. Tot això sembla que ho hem d'acceptar com el sistema mètric decimal o com l'ús del coll planxat, perquè si no la vida fóra impossible. Jo, per posar-me d'acord amb la meua cuinera, amb aquell senyor que em saluda des d'aquella plataforma o amb el càrrec de la meua parròquia, acceptaré que la política és l'art de regir els pobles, però per posar-me d'acord amb mi mateix no tinc cap necessitat de fer ús de la lògica, i seguir creient que la política, en el seu terrible sentit biològic, és una força poètica feta d'imponderables i dirigida per la immoral i despòtica voluntat del Destí.

La història del món està plena d'aquesta grandiosa poesia política. La intenció de regir els pobles, d'administrar-los, de donar-los unes lleis, és l'excusa perquè els homes elegits pels imponderables del Destí creïn la veritable política, i tinguin l'audàcia de posar-se al marge de les lleis i de l'administració, i construeixin aquest somni apassionat que fa viure poèticament les generacions.

La història us donarà tants noms com vulgueu d'aquestes figures elegides. Annibal, Alexandre, Gengis-Khan, Luter, Frederic de Prússia, Napoleó, Lenin, etc., etc., tants com vulgueu. Aquestes persones extraordinàries de la política no han fet altra cosa que tenir l'audàcia suficient per viure en la realitat allò que només es viu en els somnis, i que la natural covardia de tots plegats ha fet que les lleis i el reglament de policia, coses que es desprenen del concepte aristotèlic de la política, privessin de viure-les a la majoria dels mortals. I és per això que la majoria dels mortals seguim passivament aquestes trajectòries obertes pels homes de la gran audàcia, pels autèntics polítics, que han venut la política oficial amb la força poètica de la seva política personal.

Shakespeare, que ha estat un dels intuits més formidables d'aquest món, s'adona perfectament de l'alt valor poètic que hi ha en la vida política del món. *Juli Cèsar*, *Coriolà*, *Richard III*, *Macbeth*, entre altres obres d'ell, en són una prova evident.

Suposo que a Catalunya, en el temps actual, totes les persones que han fet d'actors i d'espectadors de la política d'aquests darrers anys no han tingut temps de pensar que el que vivíem tots plegats, i el que ens apassionava i fins ens treia hores de dormir, no era altra cosa que un interessant moment de poesia política.

La majoria de les persones s'han pensat que marxaven encarrilades per un realisme despullat de tota mena de somni, i si els haguessin parlat de poesia — somni i poesia és exactament el mateix — s'haurien posat a riure. En realitat tots els personatges del nostre drama polític, tant el cor com les primeres parts, han estat figures inconscients d'un gran espectacle poètic. I dic gran espectacle, perquè era el màxim rendiment que donava el país en una època de la seva vida. L'espectacle ha estat a la mesura de les forces del nostre país i per nosaltres, fatalment, ha d'ésser gran perquè no tenim dret a depreciar el nostre país ni la nostra època.

La força del nostre espectacle i la seva qualitat de somni poètic són degudes gairebé exclusivament a la presència del president Macià. En nom del concepte aristotèlic de la política, s'ha combatut, s'ha exaltat, s'ha discutit la figura del president. La força de Macià era independent de la lògica, era independent de les idees i de la voluntat del propi president. El destí amb els seus imponderables ha estat el responsable d'aquest drama polític que hem viscut a Catalunya.

L'escena més patètica d'aquest drama, la més forta de totes, la va produir el poble anònim de Barcelona quan anava a veure el senyor Macià de cos present en el Saló de Sant Jordi.

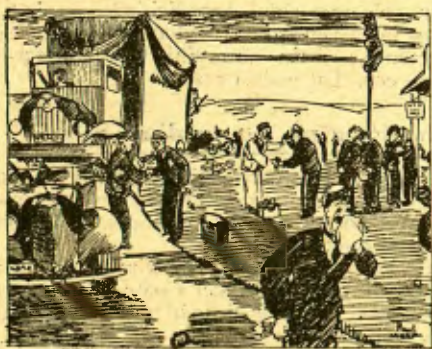
Ara, mort el president, i elegit el nou president de la Generalitat, semblarà que la política ha perdut en el nostre país un tant per cent considerable de passió i de poesia, semblarà que les voluntats tendeixen cap al fals concepte aristotèlic. Però serà una mera aparença. De fet haurà desaparegut només la desconcertant teatralitat de l'espectacle, però l'essència i els motors seran exactament els mateixos. El Destí no tindrà una figura de la visualitat del president mort, però seguirà maniobrant amb tots aquests elements instintius que es barregen amb elements de somni frustrat o somni realitzat. Catalunya vista amb el microscopi moral mostrarà una mena de teixits que tenen molt més a veure amb un món d'imaginació poètica com el *Jungle Book* de Kipling, que amb la prosa freda i descolorida dels diaris. Si no fos així, si s'acabés la poesia, s'acabaria fatalment l'ambició política.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

J. ROCA

JOIER.

INAUGURARÀ PRÓXIMAMENT EL SEU NOU ESTABLIMENT DEL PASSEIG DE GRÀCIA, 18 (XAMFRA CORTS CATALANES)

LA FI DE LA PROHIBICION

Els aduaners de la frontera canadensa reben les darreres propines.

(Judge, Nova York)

Ella. — La Rosa s'ha fet retratar.

Ell. — I s'hi assembla?

Ella. — Em penso que sí: no ensenya la foto a ningú.

(Dublin Opinion)

—Que no has fet vacances aquest any?

—Ja ho crec! He enviat la dona a passar dos mesos a casa sa mare!

(Ric et Rac, París)

—Em sembla que aquest vestit em fa arrugues.

—No és el vestit; és la pell.

(Gringoire, París)

Exit en a mida

Corbates innarrugables

Pijames a bon preu

JAUME I, 11

Telèfon 11655

TXECOSLOVAQUIA

Quinze anys de democràcia

El 28 d'octubre de 1933, hom ha pogut veure pels carrers de Praga un espectacle singular: àdhuc en el nostre temps de manifestacions imponents: l'exèrcit de l'Única democràcia que hagi sobreviscut en l'Europa central celebrava el quinze aniversari de la República amb una parada. Aquesta era tant més eficaç que cercava solament un efecte positiu i evitava tota vana pompa. Davant aquestes tropes, hi havia una petita comitiva i al mig d'ella un àgil senyor de vuitanta-tres anys, vestit com un senzill ciutadà. El professor de filosofia i sociologia

sancionada, el 29 de febrer de 1920, a Alemanya començaven ja a penedir-se d'haver introduït el plebiscit per a l'elecció de president, que contribueix a minar l'Estat per una demagogia irresponsable. Un president plebiscitari està massa temptat a abusar de la seva puixança i a dissoldre el Parlament sense que calgui. Segons la Constitució txecoslovaca, el president és elegit per les dues Cambres. La seva funció dura set anys i només pot prolongar-se una vegada. Solament Masaryk és reelegible sense límit. El president té el dret de nomenar i de revocar

Mirant a fora

Proverbi canviat

Sobre el cèlebre Coty — la fortuna del qual, edificada amb la indústria dels perfums, ha sofert darrerament alguns cops fortissims — el famós caricaturista Sem ha fet aquesta frase, invertint un conegut proverbi: — L'olor no té diners...

Lunatxarsky, mainadera

Pels voltants de 1908, Lunatxarsky, l'home d'Estat soviètic que acaba de morir, i Lenin vivien a París, exiliats, sense gaires recursos. Se'ls veia sovint pel jardí del Luxemburg, on Lunatxarsky empenya un cotxe amb el seu fill de pocs mesos. Sense prou diners per a pagar una mainadera, el futur comissari del poble passejava ell mateix el seu fill.

Com que d'altra banda, no sabia estar-se de llegir, dintre aquell cotxe, demés de la criatura, hi havia tot de llibres més o menys nous, que Lunatxarsky devorava sota els arbres del Luxemburg.

Matis

Es diu que aquesta Mlle. Argal que ha estat elegida Miss París, no sols és bonica, sinó que, rara avis, té enginy i tot.

L'endemà de la seva coronació, li parlaven de les competicions americanes en les quals es tria Miss Univers. Un interlocutor assegurava que les candidates tanquiss tenien més probabilitats de triomf que les europees.

— I, a més a més, aquestes americanes tenen raça — refermà un dels presents.

— I tant, les tenen totes! — acabà vivament Mlle. Argal.

Temps de crisi

L'escena passa a casa d'un sense feina americà.

El petit Jimmy s'afanya a posar les sabates a l'escalfapanxes.

— Què fas, Jimmy? — li pregunta sa mare.

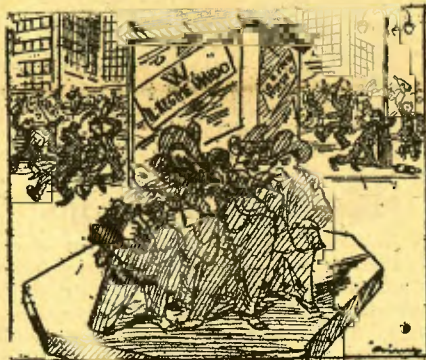
— Poso les sabates perquè ha de venir el Papà Noel.

— No t'hi ancinis. Aquest any està arruïnat i no hi trobaràs res dintre.

— Oh, mamà, proveïm-ho. Per pobre que sigui, potser encara es trobarà a la bultaca tres o quatre cents perquè he estat tan bon minyó...

— No posis les sabates, Jimmi! Es pobre, tan pobre, que si te les veu, potser se l'endurà les sabates!

Sense feina

— I ara com ens guanyarem la vida?

— Si no ens deneguem al contraban d'aigües minerals...

(Guerin Meschino, Milà)

El procés del Reichstag

L'acusat búlgar Dimitroff s'ha fet d'allò més popular. Les seves respostes ràpides i oportunes, les seves audàcies i impertinències divertien sovint l'auditori, que sentia envers ell certa simpatia.

Adonant-se'n, Dimitroff s'animava a interrompre més i més el president, que a penes podia aconseguir de posar ordre.

Un dia que el búlgar es superà, uns joves hitlerians del públic arribaren a aplaudir-lo, i el president els féu expulsar. Un d'ells, exterioritzant l'afició dels joves alemanys contemporanis pels que saben manar, digué:

— Quina llàstima que sigui comunista! És de la pasta d'un Führer!

El comunista Gide

Era sabut que André Gide no estava pas mal proveït dels béns d'aquest món. Malgrat això, ja és sabut que l'autor de Si le grain ne meurt s'ha convertit darrerament, amb un cert estrèpit, al comunisme, amb gran satisfacció dels roigs, que poden lluir un nom important en la llista d'adeptes.

Però ara, un fet recent, ha posat en evidència que la confiança burgesa ha investit el flamant marxista amb el càrrec de president d'un consell de propietaris.

Alquímia

L'alquimista Roosevelt. — Creciue-me, ara n'estic segur: vaig a transmutar l'or en paper.

(Magyarország, Budapest)

EL BUDA VIVENT

Ha mort el Gran Lama

A Lhasa ha mort el Dalai Lama del Tibet. Per a molts de nosaltres la nova té un interès tan relatiu que no mereix sinó unes línies a la secció telegràfica dels diaris.

Contràriament, resulta d'una transcendència capital per a una bona part de l'Àsia on el Gran Lama exerceix la seva jurisdicció espiritual. I no cal dir la seva importància per als habitants del Tibet, on el gran Lama exerceix, a més de la jurisdicció espiritual, el poder temporal, absolut, i és amo de vides i hisendes.

La defunció del sobirà del Tibet ens invita

Damunt d'aquesta institució familiar i dins d'aquesta duresa del clima, s'enlaira el règim teocràtic, conseqüència del qual és que una tercera part de la població i, per tant, més de la meitat dels homes, singularment els hereus, és destinada a l'estat religiós, al celibat.

Per totes les comarques del Tibet que no siguin els planells deserts creuats pels nòmades, abunden les lamaseries, cenobis budistes immensos i monumentals en què viuen grans gremiacions — algunes en tenen tres i quatre mil — d'homes aïllats de cara, vestits de burell groc i coberts per una mena de barretina punxeguda.

La història d'aquest país és tan curiosa com la geografia. Durant els primers segles de la nostra era, els xinesos hi varen dur l'aritmètica i la medicina, els hindús el budisme i l'escriptura. L'any 639 fou fundada Lhasa i, a primeries del segle XI, fou establert el lamaisme, barreja del budisme amb les religions locals.

L'emperador xinès Cubilai Kan va instituir al segle XIII el poder temporal del Dalai Lama, que amb el temps va obtenir jurisdicció absoluta i propietat completa de tot el territori.

Un centenar de lames, superiors dels principals convents, són tinguts per encarnació vivent de Buda. Damunt de tots, se'n destaquen tres: el Dalai Lama de Lhasa, pontífex del budisme del Tibet, Mongòlia, Xina occidental, Botam i Sikkins i rei i amo del Tibet; el Ranxen

a girar els ulls vers l'Àsia Central i dir quelcom del país prohibit, contrada gairebé tan extensa com Espanya, França, Itàlia i Alemanya juntes, que forma una república teocràtica, voltada de misteri i plena de particularitats de vida, una més curiosa que l'altra.

Es curiós el que ocorre a l'Àsia. Uns països, com el Japó, es modernitzen agressivament i demanen decidits una plaça còmoda per a les seves gremiacions que es multipliquen de pressa. Altres, com la Xina, abandonen el misteri i obren als ulls dels estrangers les ciutats prohibides, immensos palaus que formen unes segones viles al costat de les del comú de la gent i que ara, deserts i mal entretinguts, veuen créixer l'herba als patis i esquarterar-se les parets.

Simultàniament, altres països com el Tibet i el Nepal es repleguen sobre si i es tanquen a la penetració de la vida europea, com si entorn d'ells caiguessin cada dia nous vels de misteri i de xovinisme.

Avui és impossible a un europeu arribar fins a Lhasa, la capital del Tibet, que projecta entre les muntanyes més altes del món la silueta del Potala, el palau immens que habita el Dalai Lama, senyor absolut del país i déu venerat per bona part de l'Àsia budista.

No sempre el Tibet ha estat impenetrable a l'home d'Europa. L'any 1624 el jesuïta pare Antoni de Andrade establí a Lhasa una missió i, poc després, els caputxins també hi predicaren l'Evangeli.

L'any 1714 hi arribaren els jesuïtes Desideri i Freyre, el primer dels quals hi romangué tretze anys, i l'any 1719 els caputxins hi establiren una capella i un hospici, però en foren expulsats l'any 1740.

Vint anys abans hi havia anat l'holandès Van der Putte, el primer laic europeu que entrà a Lhasa.

Fins l'any 1811 no hi va anar el primer anglès, Thomas Manning, disfressat de criat d'un general xinès el qual havia guarit. Al cap d'un mes d'ésser a la ciutat sagrada, fou advertit que perillava i va fugir vers la Índia.

L'any 1846 arribaren a Lhasa els latzeristes francesos — Gabet i Huc —, els quals foren expulsats al cap de dos mesos. El pare Huc ha deixat una curiosa relació de la seva estada a Lhasa que forma part de la seva gran obra *Souvenirs d'un voyage dans la Tartarie, le Tibet et la Chine*.

Després tots els exploradors han fracassat en l'intent d'arribar-hi. Alguns com el francès Duteuil de Rhins trobaren la mort pel camí l'any 1894; i un que a força d'astúcia va arribar-hi, el metge anglès Mac Govern, es salvà de l'hostilitat del poble gràcies a la intervenció del mateix Gran Lama.

Estava escrit que una dona triomfaria en l'empresa vedada als homes més arriscats. L'orientalista francesa Alexandra David-Neel, que coneixia la llengua del país, va emprendre la marxa l'any 1928 amb un lama jovenet que havia adoptat per fill, i demanant caritat i vestits pobrament, arribaren a Lhasa, hi visqueren dos mesos, visitaren detingudament tot el Potala, i se'n tornaren com havien vingut.

Fruit d'aquest viatge i de les anteriors estades al Tibet han estat els llibres *Voyage d'une parisienne à Lhasa* i *Mystiques et magiciens du Tibet*.

Conegudes les dificultats de l'accés i les prohibicions que barren el pas a l'europeu que s'arriba pels camins del Tibet, hom pot suposar que allí la vida és ben diferent de la nostra.

Només cal recordar que «el país de la neu» té, per terme mig, una alçada de 4.000 metres sobre el nivell del mar i és solcat per les muntanyes més altes del món, presidides per les crestes de l'Himalaia, una de les quals, l'Everest, projecta la seva punta, verge encara avui del peu de l'home, a 8.845 metres.

A la duresa del clima correspon l'estranyesa dels costums informats per la institució de la poliandria — avui atacada per la revolta dels homes — gràcies a la qual la dona pot tenir quatre o cinc marits i fer-los treballar sense miraments.

Lama de Tashilumpo, que té un caràcter marcadament religiós i l'Hutukhtu, d'Urga, ciutat de la Mongòlia, que enclou 30.000 budes i 60.000 monjos, el qual té un caràcter polític i militar.

Al segle XVIII el Tibet és anexionat a la Xina, que hi trameta dos ambaixadors que governen en pugna amb les autoritats dependents del Gran Lama, però tenen cura de no ferir el prestigi del sacerdot rei.

L'any 1854 el Tibet va haver de pagar tribut al Nepal a conseqüència d'una guerra desventurada, i a primeries del segle actual els anglesos hi projectaren la seva política des de l'Índia.

Regnava des de l'any 1893 el pontífex que ara ha mort. Com que un Gran Lama és tingut per l'encarnació de Buda, quan mor, la seva ànima transmigra, després d'un parèntesi de menys de 49 dies, al cos d'un nen. La missió de les altes jerarquies del lamaisme és endevinar quin nen ha rebut l'esperit de Buda, educar-lo i governar en nom seu durant la minoria. Unes vegades el designa el Gran Lama abans de morir i altres hom consulta els oracles. L'any 1875 va morir el Dalai Lama, dotzena encarnació de Buda, i l'oracle va dir que calia que un monjo de costums puríssimes cerqués el nen, encarnació tretzena de Buda.

Fou trobat l'any 1876 un nen de família pobre que tenia les condicions demanades per l'oracle i fou dut al Potala per a exercir la magistratura suprema. L'any 1893 va declarar-se major d'edat i va començar una governació enèrgica. Però el seu regnat ha estat ple de peripècies i contrarietats.

L'any 1904 una expedició anglesa va envair el Tibet fins a Lhasa i el Gran Lama fugí cap a la Xina. Tornà quatre anys després i en 1910 foren els xinesos els que el feren fugir cap a l'Índia.

Els funcionaris anglesos el reberen amb tots els honors i ell va procedir impertorbament com un déu vivent, inaccessible. Ho demostra la fotografia presa a un hotel de Darjeeling, en què el Dalai Lama apareix dalt d'un sofà improvisat.

A l'agost de 1912 tornà a Lhasa ja ben amic dels anglesos, que contrarestaran la influència dels xinesos fins al punt que a primers de 1913, el Dalai Lama proclamà la independència del Tibet i signà un tractat amb el Lama d'Urga.

Des de llavors fins ara s'ha mostrat atent a la política exterior, però no s'ha decidit a obrir les portes del seu país al trànsit i al comerç europeus, sinó que l'ha mantingut com una regió separada del món en la qual hom pogués seguir la vida petrificada d'altres temps.

MIQUEL CAPDEVILA

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

El president Masaryk en la parada del 28 d'octubre

que és el fundador i el primer ciutadà d'aquest Estat ha provat que l'esperit no ha de viure solament en els núvols, sinó també fer-se valer aquí baix a la terra. Una voluntat de defensar la llibertat per tots els mitjans possibles anima gairebé tota la població, àdhuc els elements més d'esquerra, i ha vençut l'antimilitarisme tradicional. El 28 d'octubre ho ha provat amb tota evidència.

El mètode materialista no aclariria prou ni el fet ni la fàula de la naixença de Txecoslovàquia. És clar que no mancaven elements econòmics en la diferència entre eslaus de l'un costat, alemanys i magiars de l'altre, en la monarquia austro-hongaresa. Viena i Budapest devoraren ultra mesura els impostos pagats pels txecoslovacs. Praga, ciutat de tradició magnífica i de gran importància cultural, no podia pagar-se un empèdrament modern; les seves dues universitats es trobaven en estatges envellits, rònecs i insuficients. En les regions de natalitat mixta, els eslovacs eren econòmicament inferiors. Els més febles havien de reforçar llur lluita econòmica amb una lluita política fent valer la superioritat numèrica. S'ha de remarcar que s'anava a capgirar de cop la coherència econòmica de les terres austro-hongareses, existent des de segles. Podia seguir-se'n un empobriment creixent; sobretot els txecs, per llur agilitat, llur esperit econòmic, llur tenacitat, haurien tingut probabilitats d'assolir la superioritat heretada dels alemanys.

Es amb motius espirituals que cal il·luminar una revolució política. D'antuvi hi havia els ensomnis romàntics, arrelats en el romanticisme alemany; les imaginacions sobre la civilització pacifista dels antics eslaus es confongueren amb records d'una passada puixança real. Aquestes il·lusions animaven la vida del petit burgès txec durant la seva lluita per a una millor existència política i material. Envers 1880, T. G. Masaryk, ara president de la República, dona un nou sentit realista a aquests idealismes polítics. L'historicisme és relegat al segon pla. Cal aspirar, abans que res, a la real llibertat individual i nacional. Les idees democràtiques reemplaçen cada vegada més el romanticisme alemany. Havent-se emancipat de la preponderància del pensament alemany, hom descobreix de cop que no és solament una pròpia tradició política, sinó també espiritual i molt important. Hus i Komensky, havent lluitat per la llibertat de la consciència, esdevenen apòstols per a l'esdevenidor nacional. Pocs pobles estaven tan ben preparats per a l'evangeli de la democràcia predicat pel president Wilson com el poble txecoslovac.

Ara, la independència txecoslovaca ja té quinze anys. Durant aquest temps s'ha afegit l'empenta dels ideals democràtics i socials. Noves idees amenacen seriosament el gran heretatge de 1789. A Txecoslovàquia hom s'adona més fortament d'aquesta crisi perquè l'han passada més o menys agudament tots els seus veïns. A Alemanya, una Constitució liberal s'ha mudat en el contrari més horrosos. La Constitució austríaca no subsisteix sinó sobre el paper; hi ha una dictadura dissimulada a penes. La Carta constitucional de Polònia ha estat modificada ja unes quantes vegades i ara només serveix de decorat per a una dictadura dels militars i de la burgesia d'esquerra, d'altra banda molt capaç. A Hongria, la dictadura es passa del decorat d'un sufragi secret. Una de les aliades més pròximes de Txecoslovàquia, Iugoslàvia, ha abolit la democràcia reemplaçant-la per un absolutisme reial voltat d'una assemblea de notables. A Romania, així mateix, la democràcia sofreix força restriccions de fet.

Els grans demòcrates que han fundat Txecoslovàquia, Masaryk i el seu fidel deixeble Benes, confien però en la sort de l'Estat. Han reeixit a mantenir aquesta posició sense perjudicar la democràcia. La Constitució txecoslovaca no ha estat creada tan de pressa com per exemple la de Weimar, i així ha evitat moltes faltes d'aquesta. Quan la Constitució txecoslovaca fou

els ministres; pot dissoldre el Parlament; té un veto suspensiu; en fi, és comandant en cap de tot l'exèrcit. En la Constitució txecoslovaca no hi ha cap article anàleg al 48 de la Constitució alemanya, pel qual el president podria suspendre via facti tota la Constitució. Així no es pot preparar una dictadura per abus de prerrogatives presidencials.

El Parlament es compon de dues Cambres, el Senat i la Cambra dels diputats. Totes dues sorgeixen d'unes eleccions generals; el dret electoral és directe, secret, proporcional i igual per a tots els ciutadans d'ambdós sexes. El Senat difereix de la Cambra dels diputats només perquè el dret electoral actiu i passiu està lligat a una edat més avançada i perquè només té la meitat dels membres de la segona Cambra.

Hi ha una llengua d'Estat oficial, la txecoslovaca, o pròpiament dit les dues branques d'un tronc comú, és a dir el txec i l'eslovac. De més a més hom parla a la República el rutén, l'alemany i l'hongarès. Quant a llur aplicació pública, aquestes tres llengües tenen uns drets treballats i fixats segons el caràcter nacional de la població en les diverses regions. Una mena d'autonomia regional existeix només per al districte de la Rússia Subcarpàtica. No hi ha Església d'Estat; de totes maneres, no s'ha arribat encara a un divorci integral de l'Església i de l'Estat.

Gustave Le Bon ha dit: «Per a jutjar un poble, no són les seves institucions polítiques, sinó llur aplicació, el que importa de conèixer.» Cap de les noves democràcies no ha pogut realitzar totalment l'ideal original. Però comparant el diversos Estats, veurem que Txecoslovàquia és la que s'hi ha acostat més. Ha començat la seva existència de democràcia republicana sense les traves d'una dinastia tradicional o d'una força noblesa nacional. La major part dels homes txecoslovacs que han adquirit importància provenen de famílies burgeses o són encara d'origen més modest: un bon començament per a una democràcia real i vivent, però una base poc favorable per a canvis socials radicals. Car són sobretot d'origen modest, que han guanyat llur plaça social amb llur treball, els que senten amb més força l'instint de possessió. És característic que la llengua txeca disposa de tres mots per a designar la noció «estalvi». A la República hi ha una multitud de caixes d'estalvi, públiques i privades, mentre que el comerç sobre compte corrent i per xec és poc desenrotllat. No entra en el tarannà del txecoslovac la probabilitat de caure en la inflació.

Els partits socialistes i mig socialistes són relativament forts en el Parlament; però l'estructura general de la vida pública conservarà més o menys el caràcter petit burgès. Tal com a França, aquest caràcter és modificat per uns moments «estatistes»: l'activitat de l'Estat abasta força esferes en la vida cultural i comercial.

La mentalitat, també, és moderadament progressista i rebutja tot radicalisme. Hom és individualista, però sense ignorar el valor de l'organització i de la solidaritat, i considera el col·lectiu com una ocasió per a l'individu de fer-se valer; però hom rebutja l'asserviment de l'individu al col·lectiu omnipotent. És ben significatiu que Masaryk combat en les seves teories tota mena de «titanisme». Lluny de tot radicalisme, el sentiment nacional està sols inspirat per la idea de l'Estat i per la comunitat de la llengua; tret una part dels compatriotes de nacionalitat alemanya, ningú no cercaria una legitimació del sentiment nacional per una idea platònica de la raça. El txecoslovac no coneix cap fanatisme, ni religió ni antireligió. O és indiferent, o es limita a una religiositat natural.

Les dones han conquistat la igualtat de dret per la declaració d'independència i per la Carta constitucional, però de fet ro és realitzada sinó parcialment. Són comptades les places en l'administració superior, en l'advocacia i en la universitat ocupades per dones. En canvi, és relativament considerable el nombre de metgesses i d'institutius. La manca de places dels darrers temps ha creat una certa animositat contra el treball de les dones casades, sense tenir per ara un reflex legislatiu. La modernització del dret de matrimoni resta encara per acabar.

DR. CTIBOR MEDVIDEK

Praga, desembre 1933.

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11655

EL CINEMA

Dues estrenes

«EL SEU ÚNIC PECAT»

Hi ha obres que no us acaben de fer el pes, perquè trobeu a mancar-hi alguna cosa. És el cas freqüent i normal d'una impotència per part de l'autor; compremem el fet i l'acceptem sense irritació. Però el que és una anomalia que us desconcerta és trobar-vos davant de l'obra d'un autor capaç, la qual, no obstant, no pot arrencar-vos una aprovació total, per tal com s'hi troben amb tota evidència pàgines de massa,

digna d'elogi que Alexander Korda no l'ha facilitada gaire, posant el seu heroi en situacions molt difícils i arriscades.

La vida privada d'Enric VIII és una facceta feta amb molt d'enginy. Alexander Korda té fama d'ésser caustic i maliciós. A més a més, la seva llarga estada a Hollywood li ha descobert tots els secrets del discurs cinematogràfic. Això és evident almenys en dos punts. Ha sabut, primer, assegurar la continuïtat en un assumpte — la biografia — que en el cinema quasi sem-

PANORAMA

Concurs amateur internacional

A París ha tingut lloc el III Concurs internacional de Cinema amateur, destinat a premiar el millor film amateur de l'any 1933. Hi han pres part Alemanya, Anglaterra, Argentina, Àustria, Bèlgica, Espanya, Estats Units, França, Holanda, Hongria, Itàlia, Iugoslàvia, Japó, Portugal, Suècia, Suïssa i Txecoslovàquia. El país guanyador fou Japó, França quedà en segon lloc.

La secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya portà a aquest concurs la representació del nostre moviment cinematogràfic amateur; els films que presentà foren molt ben rebuts i obtingueren una classificació honorable.

«Les cahiers du film»

Es una publicació, de la qual apareixia el primer número el dia 15 del mes passat, que es qualifica de «revista de doctrina cinematogràfica».

Debuta amb la col·laboració de noms tan coneguts com Marcel Pagnol i Max Jacob. L'autor de *Topaze* hi publica una adaptació d'un conte de Jean Giono i un article, *Cinematúrgia de París*, en el qual es referma en el seu punt de vista, ja reportat en altra ocasió en aquesta pàgina, sobre el teatre i el film parlat. Aquest article de Pagnol ha estat objecte d'un altre de Vuillermoz contradient-lo. La matèria és prou interessant perquè no prometem informar sobre aquesta apassionant qüestió dedicant-li l'espai que requereix.

Elstree contra Hollywood

Hi haurà pau o guerra entre Elstree i Hollywood? La companyia anglesa, les activitats de la qual són dirigides per Douglas Fairbanks i Alexander Korda, ha elaborat un programa ambiciós per a l'any que comença. L'èxit mundial de *La vida privada d'Enric VIII* ha encoratjat Elstree, que ja anuncia, entre altres, una sèrie de films en els quals Charles Laughton tindrà el paper principal.

Tres famosos postors en escena, Ernst Lubitsch, Lewis Milestone i King Vidor són ja a Elstree, i René Clair no tardarà a arribar-hi. Davant d'això, J. M. Schenck, president de la United Artists Corporation —firma fundada precisament per Douglas, Mary Pickford i Chaplin—, ha arribat a Londres, diuen que amb la intenció de convèncer Douglas a tornar a Hollywood, però també podria ésser que fos Douglas qui convencerà Schenck de quedar-se a Elstree.

Sembla, però, que no passarà ni una cosa ni l'altra. Hollywood no declararà la guerra a Elstree, inclinant-se a pensar que el món es prou gran perquè puguin coexistir dos grans centres de producció cinematogràfica de llengua anglesa.

Mamoulían, a Europa

El jove director que ha posat en escena films com *Els carrers de la ciutat*, *L'home i el monstre* i *Estima'm aquesta nit*, no ha desmentit pas la notícia de la seva anada a França. Al contrari, depèn de pocs detalls que hi rodí un film sobre la guerra russopolonesa de dos segles ençà, amb Txaliapin de principal interpret.

També es diu que Greta Garbo tornarà a Suècia a fer un film sota la direcció de Mamoulían. Però sobre aquest segon punt les informacions no han estat ratificades.

Films còmics i actors còmics

Cada vegada que un nou film de Buster Keaton ve a cridar l'atenció del públic fidel, hom té ocasió de constatar l'enorme decadència de prestigi i de qualitat que ha sofert l'art d'aquest actor còmic, posat per molts crítics al costat, gairebé, de Chaplin. I més amunt de Harold Lloyd. La sensació que causaven, a la seva estrena, les primeres produccions importants del còmic imituable (*Les tres edats*, *La llei de l'hospitalitat*), i que conservava la seva força en els inicis del cinema sonor, amb *El com-*

res que ha produït em fa suposar encara més que aquell truc bàsic era atribuïble purament al director i autor del film. La impassibilitat inexpressiva de Keaton, subratllada pel capell pla, contrastava amb la fúria dels elements i dels homes, amb la tempesta, amb la guerra. L'espectacle de l'home seriós i amb cara d'enze que es passeja tranquil·lament entremig de l'agitació general, salvant inconscientment un perill darrera l'altre, és d'una comicitat natural infal·lible i originària sempre una pila de gags d'èxit segur. Quan Keaton, després d'El cameraman, un dels millors films que ha produït, abandonava aquell truc per a lliurar-se a la gràcia caduca i massa feta de matissos del vodevil, fracassava lamentablement, i hom podia veure que al darrera d'aquella impassibilitat de cara de fusta no hi havia cap valor còmic positiu: tota la seva força humorística pervenia del contrast amb el desori que el voltava.

Uns altres actors còmics fracassats també lamentablement en aquests darrers temps són la parella Laurel-Hardy. Les primeres produccions Hal Roach en les quals era presentada produïen, potser pel seu mateix humor primari, un efecte de novetat esperançador. Però ha vingut el cinema sonor, Laurel i Hardy han parlat en diversos idiomes i han fet films llargs, i fora d'aquest *Fra Diavolo* que acaben de presentar i en el qual diu que tener una intervenció remarcable, cada nova producció d'aquesta parella de còmics ha estat un fracàs artístic. Tota la comicitat de Stan Laurel i Oliver Hardy radicava, ultra el contrast de figura i corpulència entre ells dos, en un truc infal·lible que podrem dir-ne «de la repetició», perfeccionat en aquest cas per a fer-ne «de les represalles».

Un acte absurd i gratuït, sense cap valor còmic intrínsec, esdevé, al cap d'una dotzena de repeticions, d'un efecte humorístic irresistible. Si a aquesta repetició se li dona el caràcter d'una venjança, d'unes represalles agreujades fins a l'infinit, en crescendo, l'efecte còmic és doblat i l'expressió de sorda agitació indignada que feien Laurel i Hardy en acomplir d'una manera ritual les escenes de represalles subratllava encara el valor còmic del truc. Ara, en comptes de films curts d'un humorisme primari i construït sobre la base d'efecte segur de les repeticions i les represalles, aquesta parella d'actors còmics s'han embrancat en coses llargues i feixugues, sense gràcia ni fantasia.

Harold Lloyd, en canvi, administrant acuradament les seves possibilitats, i produint un o dos films anuals, conserva i consolida la seva posició excel·lent d'actor còmic. La tria dels arguments, adequada als seus mitjans artístics, i les seves dots d'expressió, s'ajusten posades en joc, produeixen una mena de comicitat sense gaires filtracions literàries ni preocupacions, essencialment cinematogràfica i sense cap transcendentalisme.

El cinema sonor ha arreconat alguns actors còmics positivament bons, com Raymond Griffith, Sidney Chaplin i Harry Langdon. Darrerament, en un film de Chevalier hom podia veure un altre bon actor còmic que feia bastant de temps que era lluny del cinema: Edward Everett Horton. Però ens n'ha dut alguns procedents del music-hall, com Eddie Cantor i el mateix Maurice Chevalier, pesi al seu cabotinisme, que són bones adquisicions per a la pantalla. I a França la influència del gran René Clair ha fet sorgir uns quants actors còmics, d'un humorisme específicament francès, com René Lefèvre i Pierre Brasseur.

Però encara, malgrat el seu llarg silenci des dels *Llums de la ciutat*, Charlie Chaplin roman, per damunt de tots, l'actor còmic. Només la potència creadora de René Clair ha pogut arribar en alguns moments a la pura qualitat humana de l'humorisme de Chaplin. L'aportació de Charlot al cinema còmic té la mateixa qualitat de l'obra literària de Dickens; un humorisme que mai no és sarcàstic ni agressiu, sota el qual hi ha, sovint, moltes llàgrimes, però que té, sobretot, aquell amor autèntic envers els infants i els miseriosos que els anys difícils d'infantesa pels carrers de Londres havien d'infondre a Charlie Chaplin, com anys ençà havien estat un dels fonaments del geni humaníssim de Charles Dickens.

RAFAEL TÀSIS I MARCA

Kay Francis i Ronald Colman en «Cynara»

innecessàries, falses. Tractant-se d'un film, com és ara *Cynara*, d'un autor tan capaç, tan perspicaç, com és ara King Vidor, l'anomalia en qüestió pot explicar-se per aquelles imposicions comercials que malauradament acompanyen tota producció i atempten a la seva pura llibertat. Creiem i tot que és fàcil de destriar en el film el que és sincer — que en el cas present és quasi tot — i el que hi ha de forçat.

Ens dol que una història tan continguda, tan verídica, tan dintre els termes d'una normalitat, com és la que ens proposa *Cynara* (estrenada a Catalunya el títol: *El seu únic pecat*), es compliqui, sense necessitat ni convicció, amb un suïcidi i amb una intervenció de la justícia que ens recorden massa certes fórmules estereotipades dels arguments de pel·lícula. Un cop esportat el film d'aquests accidents, cal convenir que queda modèlic, digne de King Vidor.

La pel·lícula és una narració. Una explicació que un marit fa a la seva muller. Compendre és perdonar, i aquest serà el darrer mot del film. No res de pusillanimitat moral. Tot al contrari, figures i acció estan immerses en una atmosfera de serietat moral que voldríem retrobar més sovint en el cinema. King Vidor ha trobat així rica matèria per a desenvolupar el seu gran talent de psicòleg, i, assistit per uns interpres tan intel·ligents com Kay Francis i Ronald Colman, ha fet una pel·lícula d'una riquesa i penetració psicològica exemplars. En aquest sentit, tot és bo. Excel·lent tot el preàmbul, en el qual, amb aquella concisió que acompanya el cop d'ull que sap anar al que és essencial, King Vidor us introdueix en l'ànim dels protagonistes. Després de tot, el que realment importa és el que som i no el que fem o hem deixat de fer. Això, al cap i a la fi, sols en part depèn de nosaltres; el destí, adés favorable, adés enemic de la nostra estabilitat moral, fa la resta. I una cosa a darrera hora decidirà la muller a córrer a reunir-se amb el seu marit. La consciència que el seu home ha sofert i que el dolor l'ha fet més humà i més digne encara d'ella.

El film està realitzat a la perfecció. Hi ha aquell amor a la veritat, l'accentuació del detall just i característic de l'autor de *I el món marxa*.

«LA VIDA PRIVADA D'ENRIC VIII»

Quin actor Charles Laughton! No farem cap tort a la veritat si diem que una bona part dels mèrits de *La vida privada d'Enric VIII* recau damunt d'aquest actor prodigiós. Amb quin desembaràs, amb quin instint més segur, ha sabut aliar en un indissoluble personatge la majestat, el bufonesc, la tendresa humana i el grotesc d'una anima pueril i bàrbara! Tasca tant més

TIVOLI GRAN TRIOMF

La sensació de l'any

Producció LONDON FILMS

Distribuida pels ARTISTES ASSOCIATS

MAGDA SCHNEIDER, LOUISE ULLRICH, PAUL HORBIGER i WILLY EICHBERGER

en

LIEBELEI

(AMORIOS)

El Cinema, el veritable Cinema, es retroba a si mateix en el film de Max Ophüls: «Liebelei» • Música vienesa, nostàlgica, de Theo Mackeben

AVUI, DIJOURS

ESTRENA

AL

Femina

• Deu mesos fa que s'està projectant al Studio Etoile de París.

• La revelació d'una gran artista: Magda Schneider.

• «Assoleix una eficàcia de creació quasi divina.» Kessel

• «Passarà molt de temps per a superar la fórmula trobada per Max Ophüls.»

La Libertad

PUBLI-CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79681

De les 3 tarda a la 1 matinala

CURIOSITATS MUNDIALS

Interessants reportatges Fox Movietone

PEIXOS DE COLORES

Divertit dibuix sonor

NOTICIARI FOX SONOR

(Notícies d'Espanya)

L'Exposició del Nu a Barcelona. Lluita de gall a Canàries. Enterrament de l'Honorable President de la Generalitat de Catalunya, i altres.

NOTICIARI FOX SONOR

(Internacional)

Terrible accident ferroviari a França. Una cursa automobilística accidentada a Los Angeles. Última moda a París per als Exports d'Hivern, i altres.

SEMMERING

Documental dels Alps Austriacs

EL TEATRE

Argentina a Barcelona

Antonia Mercé, Argentina, ha tornat a donar a la dansa espanyola el relleu d'antany, l'esplendor que tenia quan els *boleros* i els *fandangos* eren ballats a l'Escorial per a les dames de la Cort. De caiguda en caiguda, el ball espanyol havia anat a parar a les mans del poble i de les artistes de varietats. Argentina l'ha tret d'allà, i ha convertit aquella gesticulació inarticulada en estil. Ritme i nervi, instint i regla, ciència i inspiració, Argentina posseeix una personalitat polidèrica que li permet cultivar amb la mateixa perfecció totes les danses de les regions espanyoles, i donar a cadascuna la seva tèc-

Argentina

nica i el seu caràcter. Les castanyoles, tocades per ella, es converteixen, de simple acompanyament o marcador del compàs, en un instrument nou, ric en una varietat de timbres i una abundància de matisos enormes.

Aquest virtuosisme no ha estat igualat per ningú. Tot el que balla Argentina té aquella resplendor espiritual que només poden injectar a la matèria els artistes dotats. I és que ella, per damunt de tot, és artista, una gran artista, tan rica en sensibilitat com en intel·ligència. La seva tècnica prodigiosa — a nou anys ja ballava puntes al Real de Madrid — és sempre feta cosa viva pel seu formidable temperament.

Fa molt de temps que l'Argentina no ha actuat a Barcelona. Millor dit, no hi ha actuat mai. Car l'antiga Argentina de l'Eldorado i altres sales de varietats no té res a veure amb l'Argentina d'ara, la que els públics més difícils han aclamat, que els crítics més exigents han elogiat, i sobre l'art de la qual Levinson, el gran sever, va escriure un llibre. Ara, l'Argentina es presentarà a Barcelona. El marc més adequat per a aquesta presentació havia d'ésser el Liceu, car la gran artista només ha actuat als millors teatres del món. Com que això no ha estat possible, demà, a la nit, debutarà al Teatre Barcelona. El dia 9 hi donarà el segon i darrer concert. Ja en parlarem. I esperem que el nostre públic li prodigará els aplaudiments que cap altre no li ha regatejat, i que no es repetirà l'acollida glacial feta a Escudero en 1930 i a Nyota Inyoka ara, dos grans artífexs de la dansa, que ací han passat gairebé desapercebuts.

S. G.

COLISEUM

Un film de Lubitsch
El millor regal de Reis

Perquè és un regal
per a l'esperit

Es un film Paramount
amb

Herbert Marshall, Kay
Francis, Miriam Hopkins,
Charles Ruggles, i E. Eve-
rett Horton

DE TEATRE CATALA

Punts de vista

La concessió del Premi Ignasi Iglésies a l'obra d'un escriptor desconegut ha produït una sorpresa que ha revifat, si altra cosa no, almenys la curiositat per al nostre teatre. És possible que aquesta curiositat es mantingui erecta prou temps per animar algú a emprendre l'aventura d'una temporada amb obres catalanes; si fos així, l'esforç econòmic que el Premi representa, ben modest certament, quedaria plenament justificat, perquè el que cal en primer terme és excitar l'interès del públic per la nostra literatura dramàtica, o mantenir-li viva la curiositat per les vicissituds de la nostra escena.

El fet que la concessió del segon Premi Ignasi Iglésies s'hagi escaigut en un moment que no hi hagi cap teatre català en disposició d'estrenar l'obra premiada, demostra la depressió que actualment pateix la nostra escena. El fet és tan singular que segurament no li trobaríem parió en cap altre país del món; però, per extraordinari que sigui, ens hem de sotmetre a la trista realitat que denuncia i mirar tots plegats de corregir-la o superar-la.

D'un quant temps ençà, personalitats il·lustres, persones d'una autoritat indiscutible en la matèria, s'apliquen a assenyalar el mal i a proposar remeis. Els parers tots tenen l'accent d'una bona fe absoluta, d'una indignació tan sincera com l'íntim entusiasme i el fervor que revelen.

Autors, actors, empresaris i crítics hi han dit la seva; en general s'han acusat els uns als altres, molt sovint amb injustícia, i sense voler-ho han contribuït a perpetuar la confusió, l'illusionisme que ha mantingut un perillós equivoc respecte a la història i a la vida del nostre teatre. Dels que fins ara han dictaminat sobre això que hem convingut d'anomenar crisi del teatre català, no sé pas qui podria tirar la primera pedra, perquè jo estic convençut que tots ells són víctimes dels seus amors i de les seves il·lusions d'escriptors i de patriotes.

A qui cal donar la culpa, doncs? Al públic? Entenem-nos. Si per públic volem dir aquella minoria que encara freqüenta els teatres catalans, seria una monstruositat donar-li la culpa de res. No caldria sinó que ens giréssim contra els que per rutina, per curiositat o per les raons que siguin han estat els únics que ens han permès fer-nos la il·lusió que tenim un teatre. Aquest públic, però, no és el poble català, no són els catalans amb tota la seva complexitat social, sinó una minoria exigua; el culpable no és ell, sinó tot el poble de Catalunya que mai no ha sentit una atracció veritable al teatre català o en català.

Ja sé que aquesta afirmació semblarà una *boutade* o una heretgia a molta gent. Tant se val; l'escric amb els cinc sentits i provaré de sostenir-la amb arguments i observacions. I no és pas per un afany demolidor que m'interessa dir-ho, sinó perquè estic convençut que només reintegrant la qüestió a l'estadi que li pertoca, pot renèixer l'optimisme i trobar el camí que ens permeti trepitjar terra ferma i segura.

Catalunya hauria pogut tenir un teatre nacional, i, si literalment el té, socialment no l'ha tingut mai. Socialment el nostre teatre no l'ha passat de teatre dialectal. La condició de dialectal no ha impedit que algunes obres esdevinguessin del domini internacional. El teatre sicilià, posem per cas, ens en proporciona un exemple coetani al nostre teatre. *Cavalleria rusticana*, de Verga, ha estat traduïda a tots els idiomes europeus i ha servit de tema a una òpera famosa; malgrat d'això i de la difusió que han tingut altres obres, i de la curiositat que les companyies sicilianes — recordem el cas de Mimi Agúlia i Joan Grasso — com la de Musco han despertat en els públics de fora d'Itàlia, el teatre sicilià no és altra cosa sinó un teatre dialectal. Buscant antecedents més autoritzats, trobaríem el teatre venecià que a mitjans del segle XVIII produeix la figura de Carlo Goldoni, l'«avvocato veneziano», un dels pocs autors còmics que no sigui temeritat posar-lo al costat de Molière. Així i tot, però, aquest teatre no

ha perdut mai la seva condició de dialectal.

Per molt que penseu, no trobareu un expedient prou bo per conferir-los el títol de nacionals; ni literàriament ni políticament en són ni podien ésser-ne; en canvi, el teatre català tenia tots els elements per néixer-hi i ésser-ho i no ho ha estat. És més: aquells teatres essent dialectals, dintre la seva àrea nadiua, tenien l'aparença i la qualitat de nacionals perquè han comptat sempre amb tot el complex social del poble que els creava. Cal mirar només els conflictes, els tipus i els ambients que Goldoni crea i explota per veure que en aquella fauna escènica copiosa es troben tots els elements socials de la vida veneciana: els de dalt de tot i els de baix; noblesa i plebs, burgesia rica i aristocràcia pobre, amb l'escreix d'una feminitat deliciosament complicada i colorida. En el teatre sicilià, es dona un cas anàleg, i tant l'un com l'altre teatre han atret i polaritzat, sense excepció de cap estament, la totalitat psicològica i sentimental del poble que els mantenia i els estimava.

No ha estat pas aquesta la vida del nostre teatre. S'ha dit que els catalans, els barcelonins, tenim una afició instintiva als espectacles. Això és cert; el teatre ens ha plagut extraordinàriament en totes les seves manifestacions, però els catalans han considerat sempre el teatre català en un pla d'inferioritat evident i ara en toquem les conseqüències.

CARLES CAPDEVILA

(Acaba a la pàg. 8)

B. G. K. Films

presenta la primera
de les seves grans
exclusives

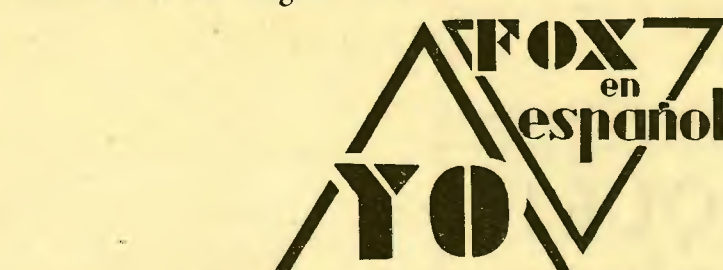
Direcció: Maurice Elvey
Música: Dr. Hugo Riesenfeld

Inaugurant l'aristocràtic
METROPOL
CINEMA

Un film de B. G. K.

Fantásias

Avui i tots els dies segueix l'èxit de

Catalina
Barcena
Y ELLA

Completa el programa NOCHEBUENA meravellos dibuix en colors de Walt Disney

Una estrella ha passat

...i ha passat sense pena ni glòria. Fernand Divoire pretén que és mig egípcia mig índia. Ella diu que és índia de pura sang. I nosaltres juraríem que és parisenca. I fins al moll de l'os. Segui com sigui, però, el cert és que Nyota Inyoka és una de les més grans ballarines actuals.

Fa algunes setmanes, va debutar a l'Apolo al costat d'una senyora Kazanova, domadora de tzigans, que donava un gran espectacle de violència i que s'acostava, amenaçadora, als seus músics amb uns posats

d'aquesta gran dansarina, els quals, malgrat la seva bellesa plàstica, no són un llenguatge de formes, sinó veritable cerimònia religiosa. Les danses orientals de Nyota Inyoka tenen alguns punts de contacte amb la dansa occidental. La disciplina, entre altres. Res d'improvisat en elles. Disciplina no tan rigorosa com la de la dansa d'escola, però que no conté cap esclatxa per on pugui filtrar-se la improvisació. I una altra semblança: la col·locació constant *enfors*, que és una de les lleis principals de la dansa occidental.

Nyota Inyoka i la seva tropa

tràgics i uns ulls terribles d'hipnotitzadora de lleons. En veure Nyota Inyoka en tan mala companyia i tan mal anunciada, vàrem creure que es tractava d'una enganyifa. No ens passava pel magí que aquesta Nyota Inyoka fos aquella admirable dansarina que havíem aplaudit anys enrera al Coliseum, i que la crítica de tot el món ha elogiat incondicionalment. Amb tot, vàrem entrar a l'Apolo. I era ella, en efecte. Tres dies després, l'empresari fugia amb els diners recaptats. Com als Balans o a l'Amèrica Central. I Nyota Inyoka va anar a parar a Can Llibre. Poques representacions. I fa pocs dies ha donat una sessió privada a l'estudi de Joan Magrinyà. Sol·licitats per altres temes, no n'hem pogut parlar fins avui. Que el lector amable ens perdoni aquest retard. Però *mieux vaut tard que jamais*.

Nyota Inyoka... Parlem-ne, doncs, si us plau. I, en començar a fer-ho, no podem evitar que la ploma s'endinsi pel tema aquell de les diferències entre l'Orient i l'Occident. Parallels que, parlant de dansa, sempre fa bonic de desembutxacar. La dansa occidental, dita clàssica o d'escola, és un llenguatge abstracte que té la seva significació en ell mateix. Un vocabulari de formes bell en si. La dansa per la dansa, purament i simplement. La dansa oriental, al contrari, és simbolista, fàrrica de literatura. Cada gest seu té una significació convencional i sagrada. No hem d'anar gaire lluny per a comprovar-ho. Tenim l'Orient més a la vora del que molts es pensen. Damunt els *tablados* de les tavernes de les Drassanes fa esbojarradament de les seves. Les danses d'aquestes gitanes, en efecte, són orientals fins a la medulla. Dansa flamenca... Aquest qualificatiu, contràriament al que molt suposen, no ve de les colònies que Carles IV d'Espanya va fer venir de Flandes per a instal·lar-les a Sierra Morena. No. L'origen de la paraula *flamenc* són dos mots àrabs, *fella-mengü*, que volen dir camperol expulsat. Sí, àrab el ball flamenec. I, com totes les danses orientals, expressió estricta de sentiments i d'emocions, de creences i de supersticions. Les gitanes no ballen per fer bonic, sinó per a traduir amb una plàstica animada els moviments de la seva ànima. Vàrem rebre fa poc de V. Escudero l'argument — el *sujeto*, com diu ell amb un dels seus gallicismes — d'un nou ballet que ha creat, *La muerte gitana*, la decoració del qual volia encarregar a Joan Miró i que aquest, per diverses raons, no ha pogut executar. Doncs bé: en l'extracte d'aquest argument, es parla constantment d'alegries i penes... Simbolisme de la dansa oriental en general que, per a fer-lo més entenedor, hem subratllat amb exemples d'ací.

Simbolisme que hi ha al fons del fons de totes les danses de Nyota Inyoka. Aquesta, ultra altres coses, diu que s'inspira en el moviment dels astres. Una mostra de la gran dosi de literatura que contenen els balls

Per contra, les diferències són moltes. Mentre que la ballarina occidental quan s'eleva posa sempre els peus verticals com si volgués esgarrapar la terra, Nyota Inyoka, quan salta, manté sempre els peus a *plat*, en una horizontalitat perfecta. Mentre que la ballarina occidental fa un gran ús de les cames, que són un dels molts mots del seu vocabulari complet, Nyota Inyoka utilitza gairebé exclusivament els braços, les mans i sobretot els dits, meravellosos de flexibilitat i rics en unes torsions complicadíssimes, únics mots del seu vocabulari limitat. Com deia el malaguanyat Levinson, *confia als braços la missió de dansar*.

Després d'aquests detalls, més o menys tècnics, resumirem les danses de Nyota Inyoka dient que són una petita obra mestra coreogràfica-feta de naturalitat i de gràcia, de simplicitat, d'amabilitat i frescor, de flexibilitat, de somriures i dolçor, de plasticitat i finor, i, sobretot, de seguretat rítmica... Una estrella ha passat. Una dansarina excepcional a la qual oferim aquest pobre homenatge.

SEBASTIÀ GASCH

Aviat, el film
El poder i la glòria
(Thomas Gardner)

URQUINAONA

CADA PROJECCIÓ UN ÈXIT DE

LA OPERETA CÒMICA DE

GRAN ESPECTACULO

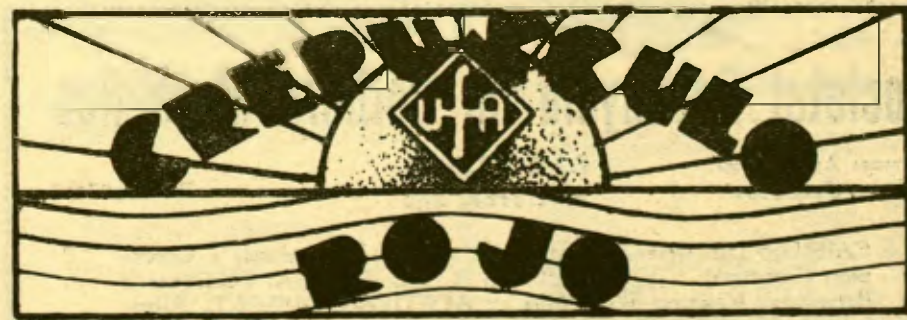
FRA DIAVOLO

(HERMANO DIABLO)

No deixeu de veure aquest film còmic-espectacular que us farà esclatar amb forta riallada.

Avui al CAPITOL, estrena

Un èxit internacional

El crit de les mares demanant pau

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions Una exposició i un llibre

Tito Cittadini

En uns mots amb què Joan Estelrich, des del catàleg, ens presenta Cittadini, diu entre altres coses:

«El seu art és lluny de tota colla. I tanmateix no és intemporal; s'hi confronten i enfronten les tendències de l'esperit del temps. L'informa — signe superior de la modernitat — una viror poètica, impacient i àvida. El nom de Cittadini, ciutadà del món, resta vinculat a la moderna història

tit els clarins d'una plaça de braus, que les dones han d'anar a cercar els mantons de Manila i els homes s'han de posar a cridar olé!

Això, naturalment, i ja ens entenem, té un valor. Però té una tara d'origen que alarma del tot quan s'ha vist la figura, en general, pintada per Cittadini.

La concreció a què obliga el retrat desepara una mica l'artista i se'l veu fugir cap al decorativisme, cap al cultiu de l'agilitat i cap a l'anècdota, com si enyorés profun-

La Llibreria Catalònia decidí d'arranjar el local destinat a conferències i alguna exposició esporàdica, en un saló *ad hoc*, més adaptat, en la seva nova forma, a la funció que abans havia exercit sense continuïtat ni pla. En aquestes mateixes pàgines, Nicolau M. Rubió, des del punt de vista d'Artar, en parlava la setmana passada.

Al davant d'aquesta nova galeria d'art hi ha el conegut animador Josep Dalmau, aquell home emprenedor que sabé dur a un local interior i pintoresc de la Portaferrixa totes les inquietuds artístiques contemporànies. Malgrat els temps i els contratemps, Josep Dalmau segueix essent l'home inquiet de sempre, en el seu rol d'importador de novetats, d'escollidor dels darrers batecs.

Qui escrigui un dia la història — la petita història — de l'art català contemporani, no podrà prescindir de la figura d'aquest marxant, que tant ha fet perquè des de Barcelona poguéssim seguir el moviment artístic contemporani d'una manera més directa que mitjançant les revistes d'art.

En aquesta funció, ningú no l'havia substituït, aquest lapse de temps que Dalmau no l'ha exercida. Celebrem que hagi pogut renuar la seva activitat i aprofitem l'ocasió per a retre aquest petit homenatge a l'incansable Josep Dalmau.

Gairebé es podia descomptar per endavant que Dalmau, posat a inaugurar unes galeries d'art, avinentesa que exigeix un número de força, ens servís Salvador Dalí com a cosa sensacional. I així ho ha fet. Durant una colla de dies, la desfílada ha estat copiosa. Més que un interès real, era curiositat el que movia els nombrosos visitants. El nom de Dalí porta efectivament enganxat un ròssec d'escàndol i d'excentricitat que encara no ha fatigat la badoceria ingènua de molta gent.

Però, fet i fet, què té a veure tot això amb la pintura? Senzillament, res. Passat aquell moment d'efímera curiositat que era explicable una colla d'any enrera, tot això del sobrealisme ja no interessa ni a penes existeix. Hi ha, això sí, quatre retardataris que encara s'hi dediquen, altres tants esnobos que tenen por de passar per endarrerits i curts de gambals si no declaren que els agrada i l'impagable M. A. Cassanyes disposat sempre a escriure articles inintel-

vairien si a llur voltant no s'edifiqués tota una teorització pedantesca, amb pretensions de científica i a la qual, com és natural, és aliena la ciència. Els savis a mitges fan estralls a tot arreu, i el sobrealisme està carregat d'aquestes excrescències parasitàries. Potser, però, més que d'un cas de parasitisme es tracta d'una simbiosi, car ja no se'n parlaria si no fos el petit núvol de sorollosos propagandistes.

Un altre element de propaganda ha estat l'escàndol. A Barcelona n'hi ha hagut poc

duria massa enllà. Anotem només que un psiquiatra de vàlua, contemplant el retrat fotogràfic de Dalí que també estava exposat, conclouia en la normalitat de l'individu. —Aquest home és un simulador— digué, —però tots els alienistes ja sabem que els simuladors acaben deixant d'ésser-ho.

La Llibreria Catalònia, després d'haver-nos proporcionat ocasió de refermar-nos en els anteriors punts de vista, ha fet una al-

Tito Cittadini — Fira

pictòrica de Mallorca; representa una de les més altes i pures interpretacions de l'illa.»

En un altre passatge de la presentació l'il·lustre humanista diu:

«Ja Mallorca — el seu paisatge, les seves viles i la seva gent — és presa seriosament, com a finalitat i no com a pretext decoratiu. I, així, aquesta pintura ens porta a regions no simulades, en què brolla la nota autèntica, àdhuc quan, rarament, s'emboïlla de fantasia.»

Francament, creiem que el director de la Fundació Bernat Metge usa una apreciació equilibrada si no netament equivocada. Sembla com si en perdre el contacte amb Sòcrates i Xenofont i trobar-se amb l'obra palpable de Cittadini, al senyor Estelrich li haguessin fallat els seus punts.

Perquè, primerament, l'àvida viror poètica manca lamentablement. Cal pensar només una mica en el que la poesia mallorquina pot influir en un pintor, per a trobar en les teles de Cittadini una mena de buidor. Hi ha una impaciència, amb això d'acord, però és una impaciència darrera la consecució d'un efecte per l'efecte, sense la preocupació de dotar la pintura d'un interior robust de sentíment, i per tant Cittadini és antipòtic en absolut.

En segon terme, el seu art no és pas lluny de tota colla, sinó que, al contrari, es veu seduït per una expressió de casa nostra amb la intensitat que ho pot fer un dels nostres artistes primerencs que ha vist la trampa d'alguna cosa. Manera llatina involucrada a una marca que l'impressionisme va fer determinar amb un estil que ara en podem dir vernacle. En el fons, Cittadini, potser sense saber-ho, s'ha fet un tip de mirador pintor espanyol i n'ha tret conseqüències de tots els ordres.

Si el senyor Estelrich aprecia «una de les més altes i pures interpretacions de l'illa», només ho sabem veure com aportació a la propaganda de Mallorca entre els turistes més superficials.

No sabem si el nostre humanista ha vist quelcom del que del mateix lloc de procedència ha portat darrerament Josep Mompou, exhibit en part, fa ben poc temps, a la mateixa Sala Parés. Si ho hagués examinat, estem segurs que hauria rebaixat un bon tros l'apreciació tan categòrica que ha ofert al pintor italo-argentí.

Sense desig d'exagerar, podem assegurar que quan els nostres germans mallorquins es decidissin a honorar els que han anat treient el suc a llur paisatge, coincidirien a afirmar que el que és l'esperit està més ben explicat en una pinzellada de Mompou que en les cinquanta teles de Cittadini; s'entén, pel que pot representar una vinculació artística de «des pures interpretacions».

I per acabar, Mallorca, el seu paisatge i gent, que diu que és «pres seriosament com a finalitat i no com a pretext decoratiu», trobem, en canvi, que és pres amb una certa ampullositat i truculència. Tots els carrers, fires, fonts, camins, hortes i grups són tractats amb mires a desvetllar l'entusiasme colorístic als ulls que vénen mig closos per la boira del Nord. Hi ha un moment que fa l'efecte que tots els grups prenen l'ombra en algun dels quadros exposats, han de perdre llur immobilitat i s'han de posar a córrer adalerats perquè han sen-

dament la facilitat de les places i dels carrers.

I tot i aquesta impressió de l'exposició, hom s'adona d'un parell d'obres que hem d'assenyalar com excepcionals. Són les marcades amb els números 30 i 6. Un carrer sota la pluja i una plaça d'església. En totes dues Cittadini deixa entreveure una sinceritat. Ho ha fet o per una causa íntima o per una equivocació.

Si s'ha equivocat, no hi ha res a dir. Si ho ha fet degut a aquella causa, lamentem — artísticament, és clar — la insuficiència de la cultura artística del turista que és el gran client del pintor de nom italià.

L'exposició és un conjunt agradable, que sense les ganes de fer-la passar per transcendental adquiriria l'agradabilitat i emoció de la música de Verdi que entra per una orella i surt per l'altra després d'haver aconseguit en la seva trajectòria un moment de franca eufòria i una honestat espiritual en l'esbarjo.

J. M. Vidal Quadres

L'exposició que Vidal Quadres inaugura dissabte passat a La Pinacoteca respira un aire tot especial. La sala encara era perfumada de les farigoles i els pins de Mompou, que s'ha vist assaltada i foragitada aquells perfums naturals per emanacions d'Houbigant i Coty. Del culte del paisatge obert s'ha passat a l'interior, a la cambra, a l'escena de família.

Vidal Quadres novament ens ha presentat aquella pintura tan seva, tan construïda sobre una plataforma de quietud social, on tots els elements són ordre i amables recolliments. És una pintura que pren dels trencats del 1900 unes característiques de classe molt condimentades, explicades amb una traça admirable. Si Watteau coexistís, deuria usar-les a la seva manera personal.

Sembla una obra produïda en un ambient d'una total absència de cridaneries pictòriques, que tant tenen a veure amb les fòniques.

Vidal Quadres pinta molta seda i les seves teles tenen aquest to per definició. Seda administrada en totes les seves acepcions. L'obra número 11, *Vanitat*, i la 12, *Maternitat*, són una guia per a entendre Vidal Quadres, per a presentar-lo en la seva vàlua i per a classificar-lo pictòricament. Com si una de les úniques coses a tenir en compte fos la recollida de qualitats, el pintor s'hi endinsa d'una manera extraordinària, volent amb elles aconseguir tot un vast problema de pintura i abandonant altres extrems, com els emocionals.

L'expositor, aferrat a aquest principi, fa una via sòlida, perquè en el noranta per cent dels casos els perills queden anorreats.

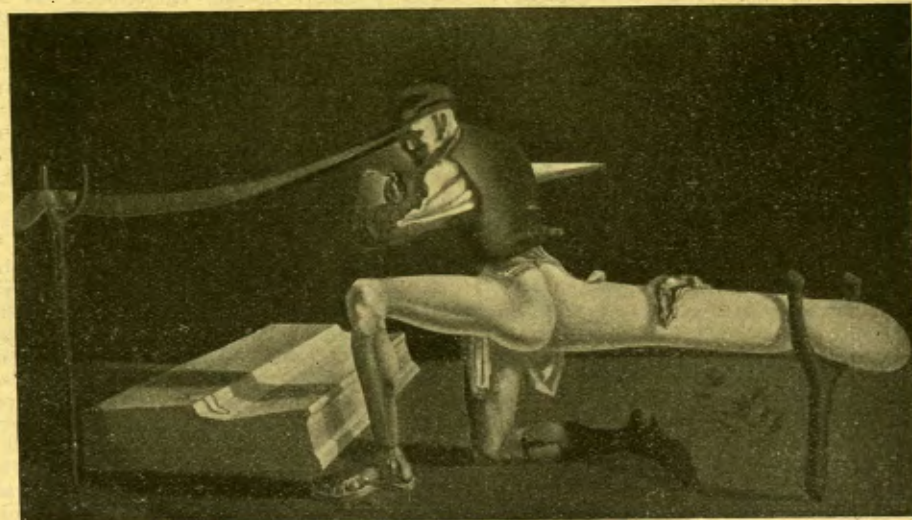
No discutim la volada ni la transcendència. Vidal Quadres segurament no hi ha pensat mai, i per això fa una pintura particular, sense mirar endavant ni endarrera, com el poeta que de cara al seu amor fa uns versos per al seu amor i per a ell, i deixa que els genis s'esbatussin cercant la quadratura del cercle poètic.

Ramon López

Aquest pintor temps enrera féu pensar seriosament en la seva creixença artística. De sobte, va frenar i va fer sortir allò de la flor d'un dia. Ara, a les Galeries Laietanes, ha reincidit i ha remogut un bon tros de la seva quasi glòria preterita.

Hem vist un Ramon López pleròtic de facultats, sobreixint facultats, però emmarcat en un medi massa poc divers, potser. És un artista que, sabudes les seves possibilitats, hauria de llançar-se resoltament a una tasca fecunda, sense fer cas de cap entrebanc. S'aniria polint i a mesura que a la paleta hi deixés engrunes d'imperfecions, la seva obra pendria un altre aspecte millor. Aquestes raons ens les ha suscitat la seva facilitat enorme. El seu triomf decisiu sobre el paisatge i la vista urbana denoten claríssimament el temperament d'excepció que fa viure amb una gran impressió tots els ambients que toca.

ENRIC F. GUAL

Salvador Dalí — L'enigma de Guillem Tell

perquè el tarannà de la gent no es decanta per aquesta banda. Algunes persones han escrit lletres indignades a la gerència de la Catalònia, com en alguna conferència que va donar Dalí, temps enrera, hi hagué també un xic de soroll. Tot plegat res, pel que ell voldria. Si, com a París, s'arribés en alguna ocasió a les vies de fet — agressió personal, laceració de teles, etc. — el pseudogèni de Figueres i els seus amics no cabrien a la pell de contents. La majoria del públic barceloní ha pensat, assenyadament,

tra obra molt més meritòria. Ens referim a la reedició de l'àlbum de Xavier Nogués, *La Catalunya pintoresca*, amb comentaris de Francesc Pujols, que el malaguanyat Salvat Papasseit havia publicat en 1919, precedint, en la bibliografia noguesiana, la monografia a ell dedicada, amb text també de Pujols, apareguda en les edicions de *La Revista* i els 50 ninots presentats per Ramon Reventós. (I ara que anomenem aquest humorista: què hi ha del projecte d'arreglar i editar la seva obra dispersa?)

Xavier Nogués, que ha fet alguna escultura, ha gravat molts aiguafortos (actualment s'imprimeix, dintre les edicions de *La Cometa*, *El sombrero de tres picos*, amb aiguafort de Nogués), ha decorat ceràmica i vidres, ha pintat teles, el celler de les Galeries Laietanes (obra que potser ja no existeix), el magnífic saló de can Plandiura, el despatx de l'alcaldia, etc., etc., és popular sobretot com a dibuixant.

Ningú com ell no ha sabut copsar tot el grotesc de les frases populars, que ha il·lustrat amb figures immortals. Xavier Nogués ha agafat sovint els temes i la gent de més xarxonisme d'aquest país, i els ha sublimat per obra i gràcia del seu humorisme que no ha estat mai sarcàstic ni agressiu.

Els seus dibuixos, que estan tan bé com els que puguin estar millor, mereixen el nom de ninots que sovint l'autor els dona, perquè els seus personatges són realment aquests ninots humaníssims i vivents dels quals tothom té alguna cosa i, per més que facin per amagar-ho, Nogués ho descobreix amb el seu instint i ho plasma amb una intenció i una traça tan personals, que en fan un dels artistes més característics de la nostra època.

I, malgrat el localisme dels temes i la contemporanitat dels personatges, l'obra de Nogués s'inscriu en la universalitat i l'eternitat.

Ben vinguda sigui aquesta reedició de *La Catalunya pintoresca*, i demanem per a l'autor llargs anys de vida per a fer semblants obres.

J. C.

Xavier Nogués — Carregar el mort

ligibles empedrats d'autors alemanys sobre totes les coses que no valen la pena.

Hem vist aquesta exposició Dalí, i hem trobat tot l'exposat tan mediocre com els dibuixos que aquest mateix noi va fer deu anys enrera per a *Les bruixes de Llers* de Fages de Climent. Hem desenterrat un article publicat en 1927, en col·laboració amb un pintor català, sota pseudònim, en un diari barceloní, i hem tingut la satisfacció de trobar que ja llavors ens lamentàvem que Dalí s'esmercés a cultivar alguna cosa tan esgotada com el sobrealisme.

La recepta sobrealista ja ha dat de si tot el que podia donar, com abans d'ella ja havia quedat esgotat el cubisme. Tot això ja és tan mort i enterrat com el futurisme de Marinetti i altres acrobàcies que s'es-

que qui vulgui propaganda que se la faci i no ha volgut contribuir-hi.

I posats a liquidar aquesta qüestió en obsequi a l'actualitat — perquè, particularment, la tenim liquidada fa molts anys —, remarcuem el candor d'aquella part de públic que troba no sabem quines meravelles de tècnica en les obres de Dalí. És aquella confusió massa corrent de la tècnica amb l'habilitat. Si fa no fa, Dalí té tanta tècnica, i de la mateixa qualitat, que un acadèmic de la de San Fernando, cap dels quals encara no ha fet prorrompre en exclamacions admiratives el més ingenu aspirant a esnob. No cal fixar-s'hi gaire per veure que tota l'habilitat, tota la minuciositat, tota la pacient calligrafia microscòpica no arriben a donar als objectes que pinta una qualitat satisfactòria.

Per acabar, declarem que l'anormalitat, l'extravagància, el patològic, només ens interessa en els tractats de patologia. No creiem, en principi, en l'art volgut fer a base de deliris paranoics i altres conceptes tan grats d'anomenar pels sobrealistes com desagradables a les persones com cal. Explanar aquest tema com caldria, però, ens

EXPOSICIÓ DEL NU

Organitzada pel Círcol Artístic
El màxim esdeveniment plàstic
Hores de visita: Matí, d'onze a dos quarts
de dues. Tarda, de cinc a vuit.
Soterranis de l'Estació de Sarrià

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Lliura: Bitllets de ferrocarril i Passatges marítims i aeris; els Bitllets quilomètrics espanyols, a l'acte, facilitant ensem a client la fotografia necessària.

Reserva: Seients en els trens ràpids, Places en Pullmans i cotxes-llits, Habitacions en els millors hotels, Autocars per a gran turisme.

Organitza: també: Viatges individuals a preu fet, Excursions, Peregrinacions, Congressos, Creuers i molt especialment

Viatges de noces: a Roma utilitzant els bitllets reduïts del 70 % que com Agència emissora dels ferrocarrils de l'Estat Itàlia lliura a l'acte a tot client al qual interessin.

BADRINAS

● MOBLES MODERNS

EXPOSICIÓ I VENDA:

DIAGONAL, 460 - Tel. 73963

Tallers: SENECA 9 i 11. Telefon 76143

raspalls per a tots els usos

articles de neteja—objectes per a presents

rambla catalunya, 40

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu

JAUME I, 11
Teléfono 11655

—Infermera, ja ha avisat el pare?
—Sí, senyor doctor, i m'ha demanat que tornés a comptar.

(New York American)

DE TEATRE CATALA

Punts de vista

(Ve de la pàg. 5)

Tots els tractadistes han convingut a fixar la data de l'estrena de *Les joies de la Roser*, de Pitarrà, l'any 1865, com la de la fundació definitiva del nostre teatre, que l'any següent passava a establir-se al Teatre Romea. El costum de fer arrencar la història de la nostra escena d'aquella estrena, ha fet creure a la gent jove o poc documentada, que a partir d'aquell moment el teatre català com a tal fou una realitat vigorosa amb arrels profundes en la societat barcelonina. Això és fals. Fins a l'any 1897, les obres catalanes hi foren alternades amb teatre castellà, de manera que de les vuit representacions que es donaven a la setmana, pel cap baix quatre eren castellanes. Tenim doncs que el nombre de representacions de teatre català, de l'any 1865 al 1897, arriba escassament a la meitat del total que es donaren al teatre Romea, que era la seu de la naixent institució.

Una altra dada reveladora. La gran actriu, glòria de la nostra escena, la senyora Anna Munné, ingressà a Romea l'any 1890, quan per certes incompatibilitats sorgides entre una part de la companyia i l'empresa, Fontova i altres figures de primer ordre passaren a Novetats. Doncs bé, la senyora Munné confessava que fins que es contractà a Romea no havia parlat mai en català a l'escena; havia representat sempre en castellà, és a dir, que la seva actuació com actriu de teatre català durà només uns tretze anys, degut al fet que una malaltia la inutilitzà prematurament. Durant aquests anys, però, si repassem llibres vells de l'administració de Romea, veurem que els programes de les funcions de les tardes dels dies de festa gairebé sempre eren disposats amb obres castellanes, i que la senyora Munné i Jaume Capdevila i molts altres artistes de la companyia triaven repertori castellà per a les funcions de benefici. Perquè cal tenir present que fins l'any 1897, a la companyia de Romea hi havia elements contractats per representar solament teatre castellà. Jo recordo haver-hi vist de criatura el primer actor de teatre castellà Vicente Miquel, que no parlava català.

Si això no fos suficient per situar-nos en un terreny sòlid, fixem-nos en la bel·ligerància que en altres aspectes els catalans hem donat al nostre teatre. Per de moment, els preus sempre han estat inferiors als dels que posaven les companyies castellanes o italianes de categoria, i si durant molts anys a les festes a la tarda es feia castellà, era perquè els empresaris volien assegurar l'entrada, i el català els l'hauria posada en perill, ja que al gros públic les obres dels nostres autors catalans no li deien gran cosa.

Aquesta servitud al teatre foraster i la poca consideració que es donava a la nostra escena, es descobreixen en altres fets. Barcelona tenia un dels teatres més antics i sumptuosos de la Península: el de la Santa Creu, que després se'n digué Principal. Era un teatre eminentment barceloní, propietat de l'Hospital, amb una tradició gloriosa com a sala d'espectacles de primer ordre. Per què el teatre català no naixia o s'instal·lava en aquella casa que semblava la més adequada? Per què va haver-se d'acclimatar en aquell edifici sense història ni jerarquia ciutadana? Senzillament, perquè el Principal, l'any 1865, era el feu de l'aristocràcia rànica barcelonina i el Romea era un local sense cap aparença, situat entre dos mercats i en un barri de bullangues. Als assidus del Principal, és a dir, a l'alta societat barcelonina, no els va commoure gens l'aparició del teatre català; al contrari, li devien sentir un tuf plebeu que els el feia, si no repugnant, poc agradable.

I la burgesia, direu? La burgesia que s'anava fent amb l'impuls del maquinisme i l'increment industrial? Aquesta burgesia va fer una obra enorme, increïble, desproporcionada per la Barcelona d'aquell temps: el Liceu, inaugurat l'any 1847 i construït amb diners de la gent benestant de Barcelona. La ciutat que sabia edificar una de les millors sales d'espectacles d'Europa, vint-i-cinc anys després no pogué construir o dedicar un teatre ric i confortable al teatre català? Els fets ens diuen que no. Als barcelonins els agrada el teatre, els agrada tant que n'han batejat amb noms de grans artistes. El circ del carrer de Montserrat originàriament fou el teatre Ristori; hem tingut el teatre Gayarre, el Massini, el Calvo-Vico i fins el casal del nostre teatre nacional ha hagut de portar sempre el nom d'un comediant castellà cèlebre: Romea. El que no els ha agradat mai gaire ha estat el teatre català.

Les preferències dels catalans han estat per la música. Aquesta predilecció explica l'existència del Liceu i havia justificat l'esplendor del Principal. Simultàniament amb les primeres manifestacions de teatre català a l'època de La Gata, Clavé organitzava les seves masses corals; del gust de cantar en col·lectivitat, naixien l'Orfeó Català i el Palau de la Música Catalana, i quan un potentat barceloní, mecenas de les arts, com l'Evarist Arnús, volgué fer-se un teatre pel seu plaer amb tot el confort i el luxe possibles, el dedicà preferentment a la música

i per això l'anomenà Teatre Lírico. Es cert que per aquella esplèndida sala desfilaron companyies dramàtiques de primer ordre castellanes i estrangeres, però també ho és, per desgràcia, que el seu propietari no pensà ni un sol instant en les possibilitats d'un teatre català.

Romea no fou l'únic teatre on es representà teatre català; al Principal, a Novetats, s'organitzaren temporades algunes de les quals foren positivament brillants; hi faltà sempre, però, l'esperit de continuïtat que es mantingué a Romea; per això quan es parla de la tradició del nostre teatre, tàcitament s'alludeix el Romea i els actors que durant molts anys hi trepitjaren aquelles taules.

Vegem què hi ha en aquesta tradició invocada tan sovint. He dit més amunt que aquell escenari no fou catalanitzat del tot fins l'any 1897, trenta-dos anys després de l'estrena de *Les joies de la Roser*. Si no s'haguessin produït intermitències, això faria un període de trenta-sis anys de teatre català; però el compte no és aquest. L'any 1911 s'estroncava la tradició, que no era represa fins l'any 1917. És a dir, les representacions exclusivament catalanes duraren catorze anys; després en vingueren sis que el català fou absent d'aquella casa i actualment torna a parlar-s'hi en castellà.

I això que diem de Romea, podem dir-ho dels intèrprets. Trobaríem ben pocs actors catalans que s'hagin consagrat exclusivament al nostre teatre. Dels de primera magnitud, potser només hi ha Iscle Soler i Fontova. Carlota de Mena, una de les actrius més eminents que Catalunya ha donat, treballà gairebé sempre en castellà; les seves interpretacions catalanes foren purament circumstancials. Si repassem la història artística de les dues figures més populars actualment, eixides del nostre teatre, Borràs i la Xirgu, veurem que el primer, en cinquanta anys de vida escènica, solament ha dedicat al nostre teatre una tercera part de la seva existència d'actor. De la Xirgu podem establir la mateixa proporció. Ingressada a Romea en la temporada de 1906-07, s'incorporava al teatre castellà en 1914 per no moure-se'n més. Tenim doncs que de vint-i-set anys d'actuació artística continuada, n'ha dedicat dinou al teatre castellà i vuit al nostre teatre.

Insisteixo en la suma d'aquestes observacions perquè són molts que ignoren aquestes realitats o les oblidin, i d'aquí neixen els malentesos que compliquen el problema i fomenten el mal humor i el pessimisme. Aquesta i no altra és la realitat del nostre teatre. Els que invoquen antecedents brillants i gloriosos són víctimes d'un il·lusionisme encomanadís que desorbita la qüestió.

I no obstant, és evident que existeix una literatura dramàtica catalana que en setanta anys ha produït més d'un miler d'obres de tots els gèneres; és evident que hem tingut i tenim comedians eminents, alguns, pocs, positivament grans; no es pot negar que hem tingut també empresaris prou intel·ligents per conduir un teatre amb fortuna, malgrat les enormes dificultats que per ésser empresaris de teatre català, sòrdid per naturalesa, ha calgut que superessin continuament; i el que també és cert, per desgràcia, és la inapetència, la falta de curiositat del poble català per al seu teatre.

El teatre català ha tingut un públic, però no ha comptat amb un poble. Ha tingut un públic, una clientela captada d'una classe social poc exigent espiritualment i socialment, i encara aquesta clientela ha estat tan exigua, que representa una minoria insignificant. S'han donat períodes en què, per raons polítiques principalment, el teatre ha pres una significació més vasta, i això ha donat peu a moltes il·lusions; aviat, però, ha passat l'onada i el teatre ha tornat al seu nivell tristíssim.

Ara patim una d'aquestes depressions desesperadores; hem de pensar, però, que igual la passen els llibres i els diaris catalans. Teatre, llibre, diari són membres d'una mateixa proposició de civilitat i de cultura; no es pot satisfer-ne un sense que els altres dos no n'heguin una reacció favorable. El dia que hi haurà doble nombre de lectors de premsa catalana, fatalment doblarà el contingent dels que freqüenten el teatre català. Revifar-lo momentàniament no és impossible; el problema, però, és vitalitzar-lo tot evitant el perill de les recaigudes desmoralitzadores.

* * *

Com es pot obtenir aquest resultat, no ho sé, i em fa molta por que no ho sàpiga ningú. Remei no en sé cap; l'única cosa que puc fer és donar unes xifres que podran servir de base i de guia als que voldran intentar una provatura. Elles donaran una idea gairebé exacta de la part que el públic, més ben dit, tots els catalans, han tingut i poden tenir en l'estat del nostre teatre.

El cens de Barcelona passa del milió d'habitants; no crec que sigui exageració calcular que d'aquest milió de ciutadans, sis-cents mil parlen correntment el català. Bé, doncs; si el sis per cent d'aquests catalans sentís per al teatre català la mateixa curiosi-

tat que senten pel cinema, el problema seria resolt, sense cap sacrifici ni generositat oficial. N'hi hauria prou que aquests trenta-sis mil catalans de Barcelona es comprometessin a anar una vegada al mes al teatre, perquè les temporades catalanes adquirissin una brillantor que no han tingut mai. I a aquest mai li dono un valor absolut. Mai.

Es fàcil de veure-ho. A Barcelona, el negoci de teatre es compta per setmanes; els actors i les dependències cobren setmanalment i els arrendaments i despeses generals es capitalitzen igualment per setmanes. El cost setmanal d'una bona companyia catalana, tan homogenia i selecta com vulgueu, comptant-hi totes les despeses que implica el funcionament d'un teatre de primera categoria (Novetats, Romea, etc.), és de setze mil pessetes. Crec que tots els empresaris donaran aquesta xifra per acceptable sense regateig. Si voleu n'hi posarem divuit mil i el resultat sensiblement serà el mateix. Per la meua banda, amb setze mil pessetes setmanals assegurades, no vacillaria a fer-me empresari.

Fem el càlcul a base d'aquesta xifra. El preu de les localitats a Barcelona, en els teatres amb companyies castellanes, és de cinc pessetes la butaca; treient el promedi del que paga cada espectador, sumats els d'entrada general, de localitats de segona classe i lloges, podem fixar en tres pessetes per persona l'import total dels ingressos per funció.

El cost de cinc setmanes, a setze mil pessetes la setmana, és de vuitanta mil pessetes, i trenta-sis mil persones a tres pessetes cada una fan cent-vuit mil pessetes que, dividides per cinc, donen 21.600 pessetes. És a dir, que una parròquia de trenta-sis mil espectadors repartits en 35 dies, permetria fer unes recaptacions setmanals de 21.600 pessetes, que relacionades amb la despesa que hem fixat, deixarien un benefici de 5.600 per setmana.

Insistim: si el sis per cent dels catalans residents a Barcelona volgués dedicar un dia cada cinc setmanes al teatre català, tindríem temporades segures i no caldria sinó mitja dotzena d'estrenes per mantenir l'interès del cartell. No cal dir que aquest règim permetria una selecció d'elements, una disciplina que ara és impossible i una atenció en la presentació i interpretació de les obres que avui no se'ls pot dedicar. És més, si aquests trenta-sis mil catalans volguessin donar, no un dia cada cinc setmanes, sinó dos al teatre català, estaria assegurada la permanència de dues empreses, cosa que establiment una racional emulació, contribuiria al millorament general de la nostra escena.

Damunt del paper la solució és fàcil i clara; cal només que trenta-sis mil ciutadans sentin curiositat solament — no se'ls demana entusiasme ni fervor — per veure i escoltar, sobretot escoltar, les obres dels nostres escriptors, perquè en un tancar i obrir d'ulls el teatre català entri en un període de plenitud sense precedents.

Hi són aquests trenta-sis mil ciutadans? L'experiència em diu que no hi són ni hi han estat mai. Com puc creure, doncs, el mite de l'afició dels catalans al teatre català, que no és sinó un miratge, un il·lusionisme, un bluf? Tota aquesta gent va al cinema una o dues o tres vegades a la setmana; no totes les pel·lícules li plauen igual; algunes els disgusten francament, però la setmana següent tornen al cinema amb aquella alegria. Per què no s'ha de concedir el mateix tracte al teatre català?

La situació és aquesta: si de cada cent catalans, no n'hi ha ni sis que estiguin disposats a dedicar una tarda o una nit cada cinc setmanes, és a dir, set vegades en una temporada de vuit mesos, al teatre, per què hem d'acusar ningú sinó els catalans mateixos de l'estat vergonyós de la nostra escena? Quina culpa hi tenen els comedians i els autors i fins els empresaris, si els catalans han volgut tenir un teatre sòrdid i ells mateixos l'han desqualificat amb la seva indiferència?

Per les xifres que acabo d'exposar, és fàcil deduir que es poden haver donat períodes d'una robustesa i d'una popularitat efímeres, i fins que el negoci pot haver estat profitós; econòmicament i socialment, tot plegat ha estat tan modest que no ha calgut sinó una mica de curiositat per saldar amb beneficis d'esperances i d'entusiasme; la realitat, però, aviat s'ha presentat amb la seva misèria congènita i han vingut depressions com la present. Els teatres forts, de tradició vigorosa, com el castellà, l'anglès o el francès, passen crisi, moments difícils, però no viuen agonitzants i desvalguts com el nostre perquè tenen tot un poble darrera seu. El nostre hi té i hi ha tingut una part exigua d'un estament modest. El catalanisme no ha fet pas gran cosa pel teatre. Ha assistit a homenatges, ha figurat als enterraments excepcionals, ha fet acte de presència en algunes estrenes i es dona per ben pagat de comptar amb unes quantes obres que han passat les fronteres, però mai no ha fet res per tenir un teatre de debò. L'afició catalana es limita al teatre d'aficionats i prou. Heus ací un altre miratge del qual parlareu un altre dia. Ara com ara, només volia demostrar amb fets que el nostre teatre ha patit sempre d'insuficiència vital, que ha nascut desnudit i desnudit ha viscut, perquè ha estat víctima de la defeció obstinada dels catalans, que l'han cotitzat constantment en un pla d'inferioritat. Avui la clientela que l'alimenta no crec que passi de deu mil persones; el negoci de teatre català s'ha de fer amb aquest públic insignificant. Jo demano trenta mil espectadors mensuals, i us asseguro que si surten hi haurà autors i actors i empresaris amatents. Simplement depèn d'aquests trenta-sis mil ciutadans — amo un contingent així ni es guanyen les minories en unes eleccions, ja veieu si és poca cosa — que la vida del teatre català sigui pròspera i positivament gloriosa.

CARLES CAPDEVILA

MUSICA I RADIO

Bibliografia musical

J. Wolf: *Historia de la Música* (Ed. Labor).—**P. Bekker:** *Wandlungen der Oper* (Ed. Orell Füssli, Zürich-Leipzig).

Poc després de la important publicació d'*El Arte de dirigir* de Scherchen, de la qual hem parlat llargament en aquestes mateixes pàgines, l'Editorial Labor presenta una segona obra capital de la musicografia alemanya, la *Història de la Música*, de Johannes Wolf. Així com l'obra de Scherchen es dirigeix, en primer lloc, als professionals i als aficionats més interessats, el gros volum de Wolf és una veritable enciclopèdia

de Zuric. Es aquest un aspecte completament nou, l'aspecte biològic, sobre el qual Bekker basa el seu profund estudi sobre l'òpera i el seu desenvolupament. «La veu que canta és la projecció de l'aparició de l'home en l'esfera del so, la transformació de la seva visibilitat corporal en una invisibilitat sonora.» En onze curts però densos capítols, Bekker desenrotlla la seva concepció a través de les més importants figures

Transcripció d'un fragment de «faian» dedicat a Apolló. (Del llibre de J. Wolf)

a l'abast de tothom i, diguem-ho tot seguit, la primera enciclopèdia de la història de la música en llengua espanyola que estigui realment a l'altura dels darrers resultats de la musicologia internacional. El valor fonamental del llibre consisteix en la seva primera part que comprèn el desenvolupament de la música fins al 1600. És la primera vegada que les tenebres del desenvolupament històric de la música dels nostres dies, la seva emancipació gradual de les formes i dels temes de l'antiguitat i més tard de l'Església medieval, són exposats en un centenar de pàgines d'estil acuradíssim i comprensible per a qualsevol lector, àdhuc per a aquell que s'atansi per primera vegada a aquesta matèria. Pas a pas seguim el camí de la producció i de l'organització musicals d'aquell temps: les fonts documentals de l'art grec, les temptatives cristianes dels primers segles en els quals de mica en mica, l'element melòdic entra en el recitat, l'art dels joglars i dels trobadors i les preformes de la polifonia moderna i finalment, l'època del Renaixement, desfilen davant dels nostres ulls. La data decisiva per a la música moderna ha estat el 1600, en la qual l'òpera comença a florir i amb això l'emancipació definitiva de la melodia i de l'harmonia de les cadenes imposades per les teories i les nocions medievals. El camí resta lliure per a desenrotllar totes les formes musicals que avui dia ens són familiars: l'òpera, l'oratori, la passió, la comèdia musical, etc., a les quals Wolf consagra capítols importants en la segona part de l'obra que condueixen el lector fins als nostres dies.

Paral·lelament a l'exposició del llibre de Wolf, Higini Anglés, en un extens estudi sobre la música a Espanya, dona una bella impressió de la importància que el desenvolupament de la música espanyola té per a la història europea de la música. L'índex alfabètic del volum ocupa, ell sol, dotze pàgines i conté tots els noms que hom pugui cercar en el món de la música. Un nombre considerable d'il·lustracions musicals, gairebé totes les peces importants senceres, ajuden el lector a formar-se una idea completa de la matèria exposada. La reproducció dels exemples musicals — com tota l'edició — ultrapassa de molt, quant a perfecció, l'edició original alemanya. Com a traductor signa ací també Robert Gerhard.

El segle xx no és tractat en l'edició actual. Esperem que ho serà aviat en un estudi a part, completant degudament aquesta darrera publicació de la secció musical de l'Editorial Labor.

* * *

«La veu cantant com a factor de l'acció en l'òpera, la forma sempre diferent d'emprar i de fer valer la veu», heus ací el tema d'un llibre important que l'ex-director de l'Opera de l'Estat de Wiesbaden, Paul Bekker, ha publicat sota el títol de *Transformacions de l'òpera*, a l'editorial Orell Füssli.

de la història de l'òpera (de Gluck i Mozart fins a Strauss i Stravinsky). Demostra com el naixement de l'òpera es basa sobre la descoberta de la veu humana com a aparició individual melòdica; com sempre, a través de la veu humana es realitzen els diferents tipus de l'òpera moderna. Així, en l'òpera de Wagner, les aparicions de tots els homes tenen llur origen en llur relació amb la dona, per la qual reben llur vida. Gairebé simultàniament, la gran òpera francesa expira com a conseqüència del cosmopolitisme virtuos. L'òpera lírica neix a França, caracteritzada per la simple acció de l'amor. Té a la seva disposició un tipus de veu femenina, de caràcter fràgil però apassionat, amb la qual combina dos tipus de veu masculina, alhora que una actitud lírica.» Per a donar una millor idea d'aquest llibre fèrtil en noves concepcions sobre l'òpera, completarem els exemples esmentats amb un passatge més vast extret d'aquest interessant llibre de Bekker, que publicarem en els pròxims números.

OTTO MAYER

NOTES DE RADIO

El paradís de l'oient

Baden Baden serà la primera ciutat alemanya on les recepcions seran exemptes dels trastorns provocats per paràsits produïts per a aparells i instal·lacions elèctriques. Si les coses han anat com era previstes, per aquest Nadal haviem de quedar muntats tots els dispositius anuladors de l'acció dels paràsits.

El govern del Reich ha subvencionat aquesta obra que farà de la coneguda estació balnearia el paradís del radiolent.

Per a fer-se càrrec de l'amplitud de l'obra realitzada, només s'han d'enumerar algunes xifres. Ha calgut dotar de dispositius antiparàsitaris 3.476 planxes elèctriques, 1.670 motors de menys de 0,5 kw. i 258 d'una força superior, 1.316 aspiradors de pols, 913 coixins elèctrics, 728 aparells d'aire calent, 197 aparells d'alta freqüència, 185 ventiladors, 20 aparells de diatèrmia i 18 aparells de raigs X.

El Niàgara i el micro

Segons el *World Radio* de Londres, el soroll de les cataractes del Niàgara serà radiodifós per la xarxa radiofònica de Columbia. Els micròfons, dintre fundes impermeables, seran submergits a una trentena de metres sota el nivell de l'aigua, profunditat a la qual asseguren els tècnics que el soroll és més característic. Per tant, els radiolents encara sentiran millor la cataracta que els simples turistes.

Suscriviu-vos a **MIRADOR**

Corts Catalanes, 589 - BARCELONA

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

Et Sr.

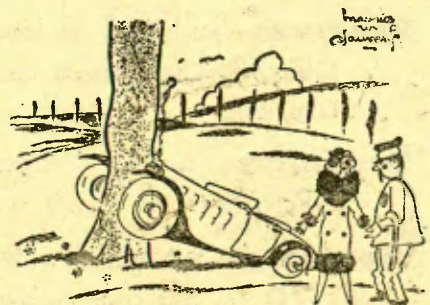
que viu a

carrei n.º es subscriu a **MIRADOR**

nel preu fixat de **3'50 ptes.** trimestre.

de de 193.....

Signatura

—Com ha anat això?
—No ho sé pas, guardia. M'estava empolvant...
(Gringoire, París)

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA

La Publicitat

Publica la informació
més completa, tant
internacional com
peninsular i local

Comentaris i col·la-
boració de les millors
signatures
Gràfics d'actualitat

Llegiu-la avui i cada dia